

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ТА ФІЛОЛОГІЇ

Форма навчання: денна

Кафедра: української мови та літератури

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти на тему:

**ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У 10-11 КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Виконала: магістрантка 2 курсу
спеціальності 014 Середня освіта
(Українська мова і література)

Сіргун І.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник: **к.філол.н., доцент**
Валентина КРИЩУК

(прізвище та ініціали)

Рецензент: **к.філол.н., доцент**
Інна НІКІТОВА

(прізвище та ініціали)

Хмельницький – 2022 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	8
1.1 Термінологічне визначення поняття «контролю» та оцінки знань учнів.....	8
1.2 Функції, види, форми та методи оцінювання в сучасній школі.....	13
1.3 Особливості використання тестових технологій.....	32
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ЗЗСО.....	40
2.1 Способи використання тестових технологій на уроках української мови у старшій школі ЗЗСО.....	40
2.2 Вимоги до оцінювання засобами тестового контролю знань на уроках української мови в 10-11 класах.....	50
2.3 Особливості конструювання тестів з використанням Інтернет- технологій.....	53
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Актуальність теми. Інструментом підвищення якості знань у реформуванні змісту освіти є вдосконалення системи моніторингу успішності учнів, роботи закладів освіти, рівня кваліфікації педагогів, ефективності функціонування системи контролю, а також вдосконалення освітніх реформ.

Грунтовні, міцні і цілісні знання в значній мірі залежать від системного контролю, тобто від виявлення виміру та оцінювання знань учнів. Контроль знань, умінь і навичок завжди був важливою і необхідною складовою частиною навчального процесу. Тим часом педагоги століттями дискутують про доцільність контролю, його технологію. Так ще Я. Коменський звертав увагу педагогів на тому, щоб вони помірковано послуговувались своїм правом на контроль знань учнів. К. Ушинський критикував сучасні йому форми контролю, вважаючи, що вони не достатньо сприяють розвитку розумової діяльності учнів. Прагнучи вкласти новий зміст у навчально-виховну роботу школи, ввести нові демократичні форми і методи навчальної роботи, що пронизані повагою до дитини, частина провідних педагогів середини ХХ століття підтримала пропозицію про відміну домашнього завдання і оцінки знань, що знайшло відображення в тогочасних освітніх документах.

Часто різні форми самоконтролю учня заміняли те, що раніше робив учитель, а в окремих випадках за допомогою однієї відповіді чи звіту учня визначали ефективність роботи всієї групи. Такий спосіб оцінювання, без оцінок і практично без контролю, був малоефективним і втрачалися знання. Відтак з 1 серпня 1932 р. було запроваджено суворий облік знань кожного учня, який мав відбуватись систематично [24].

Модернізація системи контролю набула особливого значення в 90-х роках ХХ століття через тенденції до розмаїття державних навчальних закладів для забезпечення більшої свободи вибору освіти, передачу від центральних органів до місцевих органів влади та шкіл контролю за використанням ресурсів і впровадження навчальних планів і програм,

інтенсивний розвиток недержавних і приватних шкіл. Удосконалення підходів до оцінювання результатів навчання також стимулюється інтеграційними процесами в Європі та необхідністю знайти певний консенсус щодо концептуальної основи оцінювання, яку використовують різні країни.

На сучасному етапі у новій демократичній школі надається велике значення контролю знань, умінь, навичок школярів. Вміле керування навчальною діяльністю, організація повного та своєчасного, об'єктивного контролю за засвоєнням знань, умінь і навичок учнів відіграє значну роль, впливаючи на подальший хід навчання [29].

Контроль знань – це оцінка процесу навчання в теоретико-методичних аспектах, у психологічному та організаційному аспектах. Це пов'язано з тим, що контроль передбачає, насамперед, збір інформації для успішного управління процесом навчання і виховання учнів. Контроль за засвоєнням знань необхідний не тільки вчителю, а й учневі.

Основні вимоги, значення, критерії щодо контролю визначені в нормативно-освітніх документах, зокрема в законі України «Про освіту», в Національній програмі «Освіта. Україна ХХ століття», в інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України [21; 49]. У цих документах зазначено, що «процес навчання в школі спрямований на вирішення навчально-виховних завдань, кожне з яких характеризується дидактичною завершеністю» [21]. Невід'ємним аспектом такого процесу є контроль знань, умінь і навичок та перевірка його ефективності.

Міністерство освіти і науки України визначило систему контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів закладів загальної середньої освіти. В даній системі зазначено: «Реформування загальної середньої освіти відповідно до закону України «Про загальну середню освіту» передбачає реалізацію принципів гуманізації освіти, її демократизації, методологічну переорієнтацію процесу навчання на розвиток особистості учня, формування його основних компетентностей» [49]. Основна мета контролю як дидактичного засобу полягає в тому, щоб забезпечити його ефективність, привести в систему

знання і вміння учнів, самостійно застосовувати набуті знання на практиці, стимулювати навчальну діяльність учнів, їхнє прагнення самовдосконалення.

Загальним питанням організації і контролю знань присвячено ряд праць психологів і педагогів як-от: Ш. Амонашвілі, Б. Ананьєв, В. Сухомлинський, С. Шацький та інші. Створювана ними системи обліку та оцінки ґрунтувалась на гуманістичних началах у відносинах між людьми. Педагоги, психологи, методисти і вітчизняні, і закордонні у своїх працях надавали великого значення використанню тестування в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти, його організації та моніторингу. Педагогічні основи тестування відображені в працях І. Булах, Л. Коваленко, О. Ляшенко, Л. Плетньова та ін. [15; 31; 48; 53]. Ці автори розглядали теорію педагогічних тестів, форми тестових завдань, розробляли методикау тестування, алгоритми обробки результатів та їх інтерпретації. У працях дослідників відображено можливість перевірки шкільної успішності школярів за допомогою тестових оцінок.

Питання контролю знань залишається актуальним і сьогодні. Його досліджують відомі педагоги О. Савченко, Я. Бродський, К. Корсак та інші. Не зважаючи на те, що контроль, перевірка і оцінка – це визначні й найдавніші педагогічні засоби, у їх використанні вчитель натрапляє на значні труднощі, як-от: недостатній рівень знань про різні види перевірки і контролю, значні затрати часу на підготовку матеріалів для самостійних, контрольних та індивідуальних завдань, складність організації усної перевірки. Останнім часом виникло багато суперечностей щодо проблеми контролю знань учнів. Саме сьогодні існує проблема пошуку шляхів підвищення ефективності контролю знань школярів: видів, форм методів організації контролю та методики об'єктивного оцінювання знань учнів. На вивчення і пошук шляхів вирішення цієї проблеми спрямоване магістерське дослідження на тему: **«Використання тестових технологій на уроках української мови у 10-11 класах закладів загальної середньої освіти»**.

Об'єкт дослідження: контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів у ЗЗСО.

Предмет дослідження: організаційно-педагогічні основи використання тестових технологій на уроках української мови у ЗЗСО.

Мета дослідження: виокремити, розкрити сутність та обґрунтувати педагогічний потенціал використання тестових технологій на уроках української мови в 10-11 класах.

Завдання дослідження:

1. Обґрунтувати актуальність та ступінь розробленості проблеми в науково-методичній літературі.
2. З'ясувати сутність, функції, види, форми, методи контролю знань учнів.
3. Проаналізувати особливості використання тестових технологій як форми контролю знань учнів.
4. Розкрити організаційно-педагогічні основи використання тестових технологій на уроках української мови.
5. Описати систему роботи створення тестів з української мови, зокрема й з використанням освітніх Інтернет-платформ.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури вітчизняних та зарубіжних вчених з педагогіки, психології, методики викладання української мови; педагогічне спостереження процесу навчання учнів старшої школи.

Апробація результатів дослідження. Апробація результатів дослідження відбувалась під час виступів на: методичному семінарі «Особливості вивчення української мови та літератури в ЗЗСО/ЗВО» (Хмельницький, 2 листопада 2022 року); публікації у «Студентському альманасі» (Наукові та творчі роботи здобувачів освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова та література). Випуск 8. (Хмельницький, 2022 р.); ІХ міжнародній науковій інтернет-конференції «Мова і соціум: етнокультурний аспект» (Бердянськ, 11 листопада 2022 р.); І всеукраїнській

науковій конференції здобувачів вищої освіти «Нові парадигми сучасної філології» (Кам'янець-Подільський, 24 листопада 2022 р.).

Публікації: 1. Сіргун І. Тестові технології як засіб перевірки знань на уроках української мови у 10-11 класах закладів загальної середньої освіти. Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників філологічних наук: Міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса, 25–26 лютого 2022 року. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2022. С. 29–33. 2. Сіргун І. Використання тестових завдань на уроках української мови у 10-11 класах загальної середньої освіти. Мова та література у полікультурному просторі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 11–12 лютого 2022 р. Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2022. С. 63–66.

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (71 найменування). Загальний обсяг роботи становить 92 сторінки друкованого тексту, основний зміст викладено на 72 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

1.1 Термінологічне визначення поняття «контролю» та оцінки знань учнів

Одне із завдань вчителя – організувати процес навчання таким чином, щоб в учнів зростав інтерес до знань, потреба в більш повному і глибокому засвоєнні, розвивалась самостійність у роботі, щоб кожний учень брав активну участь, працював з повною напругою своїх сил, щоб самостійна робота сприяла глибшому засвоєнню програмового матеріалу формуванню більш міцних умінь і навичок, розвитку різноманітних здібностей учнів.

Спільна діяльність учителя та учнів при опрацюванні програмового матеріалу з використанням будь-якої педагогічної технології складається з трьох основних компонентів: орієнтування; виконання; перевірка.

Контроль є важливим чинником керування навчальним процесом, одним із найефективніших засобів підвищення ефективності пізнавальної діяльності. Контрольна фаза навчання охоплює перевірку, оцінку та моніторинг і є провідним етапом діагностики (об'єктивного визначення результатів навчання). Вміння здійснювати методично правильно перевірку та оцінювати знання – одне з найважливіших завдань учителя, яке особливо актуально в останні роки у зв'язку зі зміною навчальних програм та запровадженням 12-бальної системи оцінювання. Аналіз сучасної методичної літератури з різних предметів показує, що не лише в методиці викладання, а й у системі оцінювання відбувається суттєвий перегляд настанов, оскільки загальна зміна парадигми вимагає відходу від інформаційної орієнтації виховання та спрямованість на розвиток особистості учня.

Суть реформи оцінювання полягає в утвердженні у свідомості вчителя розуміння оцінки не як виправлення неуспішності учня, а як умовної ознаки особистих досягнень. Об'єктивно кажучи, необхідно відмовитися від оцінювання обсягу відтворюваних знань як міри успішності учня і переходити до визначення рівня його успішності відповідно до вміння самостійно збирати, аналізувати, систематизувати та творчо застосовувати інформацію; приймати рішення та обґрунтовувати свою думку; робота в колективі тощо. Оцінюючи навчальні досягнення учнів, необхідно чітко розуміти, що результатом навчальної діяльності є не просто набуття певної суми знань, умінь і навичок, а розвиток компетентностей учнів (соціальна, полікультурна, комунікативна, пізнавальна, самоосвітня, творча тощо).

Контроль є важливою частиною навчання. В педагогічному процесі він покликаний виконувати такі функції: оцінювальну, стимулювальну, розвивальну, виховну, моніторингову та інші, а тестування є ефективним методом контролю рівня знань учнів, якими вони оволодівають під час навчання [24].

Поняття контролю розуміється як визнання, вимірювання та оцінювання знань і умінь учнів. Процес вимірювання знань називається перевіркою, яка є складовою контролю. Саме контроль виконує функцію взаємозв'язку між вчителем та учнями, допомагає вчителю об'єктивно оцінити ступінь засвоєння учнями матеріалу, виявити прогалини у знаннях. Тобто контроль є способом виявлення досягнень і успіхів учня, через призму яких будуть розглянуті недоліки, помилки. Проблема вдосконалення контролю знань учнів є складною і багатоплановою. Її розв'язання певною мірою полягає у правильній організації контролю [33].

Алгоритм контролю за освітнім процесом загалом має таку послідовність:

- I. Визначення мети і завдань контролю.
- II. Виокремлення функцій контролю.
- III. Вибір об'єктів контролю.

- IV. Визначення виду контролю.
- V. Добір методів контролю.
- VI. Визначення місця, часу, термінів контролю.
- VII. Підготовка плану контролю.
- VIII. Реалізація запланованих дій.
- IX. Аналіз отриманих результатів.
- X. Узагальнення результатів [48].

Метою перевірки є визначення рівня знань, умінь, навичок учнів, а також обсягу їх навчальної праці, формування в учнів прагнення до самоосвіти, вміння застосовувати набуті знання на практиці.

Контроль навчального процесу вирішує низку завдань: визначення готовності учнів сприймати, розуміти та засвоювати нові знання; отримання інформації про вид самостійної роботи в процесі навчання; моніторинг ефективності форм, методів і засобів навчання; визначення рівня глибини набутих учнями знань, умінь і навичок.

Такі завдання сприяють визначенню змісту контролю, який змінюється відповідно до дидактичних завдань [61].

Знання та вміння учнів є об'єктами контролю їхніх навчальних досягнень, засвоєння яких передбачено програмою з різних предметів.

У педагогічній літературі представлено велику кількість класифікацій контролю. Так, відповідно до суб'єкта контролю розрізняють:

- зовнішній контроль учителя за діяльністю учнів;
- взаємоконтроль учнів;
- самоконтроль [24].

З огляду на місце проведення контролю і його значення виокремлюють: поточний; періодичний; підсумковий [48].

За формою проведення розрізняють такі види контролю: усний; письмовий; тестовий; програмовий [48].

За формою організації виділяють контроль: індивідуальний; фронтальний; комбінований [48].

Результатом контролю, як правило, є оцінка.

Предметом оцінювання шкільної успішності учнів є знання, а також їхні інтелектуальні, загальнонавчальні та соціальні уміння. Під оцінкою успішності учнів розуміють систему конкретних показників, що відображають їхні реальні знання, уміння, навички.

Оцінкою є визначення рівня успішності учня в балах, а також у вербальних судженнях учителя згідно з вимогами освітніх програм.

Для об'єктивного оцінювання та доступного і зрозумілого розподілу рівня знань учнів було запроваджено 12-бальну шкалу, засновану на принципі врахування особистих досягнень учнів.

Рівень навчальних досягнень учнів супроводжується аналізом:

- відповіді учнів: елементарна, фрагментарна, неповна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча;
- рівня знань, їх правильності, повноти, змістовності, глибини, гнучкості, послідовності, узагальненості, міцності;
- рівня сформованості загальноосвітніх і предметних умінь і навичок;
- умінь аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки;
- умінь визначати проблеми та шукати способи їх вирішення;
- рівня самостійності оціночних суджень:

I рівень - початковий. Учень під час відтворення матеріалу виявляє елементарні знання, фрагментарні судження, має початкові уявлення про дисципліну, що вивчається.

II рівень - середній. Учень володіє основним змістом навчального матеріалу, вміє застосовувати знання на репродуктивному рівні, виконує завдання за зразком, має елементарні навички навчання.

III рівень – достатній. Учень володіє достатньо навчальним матеріалом, знає тлумачення основних понять, розуміє їх, вміє аналізувати, узагальнювати, робити висновки. Відповідь відзначається логічною побудовою думки, хоча

недостатній рівень особистих суджень та умовиводів. Учень розв'язує завдання самостійно.

IV рівень – високий. Учень виявляє глибоку знання теми, вміє узагальнювати, робити ґрунтовні висновки на власних судженнях, виявляє творчість при виконання завдань, вдало здійснює дослідницьку діяльність, вміє дискутувати, довести власну позицію з обґрунтуванням її [29].

Наведені значення відповідають критеріям оцінювання за 12-бальною шкалою [29].

Загальні критерії є основою для розробки критеріїв оцінювання кожного предмета, які є еталоном оцінювання.

Стандарти оцінювання – це певні вимоги, які врівноважують оцінювання з різних навчальних дисциплін за усні відповіді чи письмові роботи [48].

У методичній літературі подано ряд рекомендацій щодо процесу оцінювання, як-от:

- враховувати емоційний фактор;
- продумати можливість безпосереднього контролю сприйняття (якщо виникають труднощі при відтворенні навчального матеріалу, можна спеціально звернути увагу на найважливіші положення, підказати, на яку частину малюнка, таблиці звернути увагу тощо);
- використовувати можливості не лише усного, а й писемного мовлення;
- звертати увагу на повторення важливої інформації;
- використовувати схеми і таблиці як довідковий матеріал;
- використовувати проблематику для прояву творчості учня [57].

Тому контроль, перевірка та оцінювання досягнень учня є складовими навчально-виховного процесу, що базується на повній взаємодії вчителя та учнів. Контроль і оцінка повинні являти собою довгострокові ефективні стимули для діяльності учнів у класі, а зміст повинен бути зрозумілим; показати (прямо чи опосередковано) шляхи виправлення помилок і забезпечувати позитивні емоції.

1.2 Функції, види, форми та методи оцінювання в сучасній школі

Контроль і оцінювання знань, умінь і навичок учнів є невід'ємним складником освітнього процесу. За логікою навчального процесу він, насамперед, є останнім компонентом для засвоєння певного блоку змісту, а також своєрідною складовою системи навчальної діяльності учня.

За умови правильної організації навчання контроль сприяє розвитку таких процесів як пам'ять, мислення і мовлення учнів, приводить у відповідність їхні знання, виявляє помилки в навчальному процесі і служить їх попередженню. Правильно організований контроль знань учнів дозволяє здійснювати навчальний процес на умовах демократизації, інтенсифікації та диференціації. Це дає можливість вчителю отримати об'єктивну картину про навчально-пізнавальну діяльність учнів.

Контроль – це виявлення рівня знань учнів, їх перевірка й оцінка, тобто вдосконалення їх змісту, методів, засобів і організаційних форм [24]. Відтак, складником контролю є перевірка, яка виявляє рівень знань, умінь та навиків учнів та дозволяє порівняти їх з вимогами навчальних програм. У такому випадку контроль базується на виставленні певного бала (оцінки).

Основними завданнями контролю є: визначення рівня правильності, обсягу, обґрунтованості засвоєних учнями знань; отримання інформації про вид пізнавальної діяльності учнів; визначення рівня самостійності та активності учнів у навчальному процесі; моніторинг ефективності форм і методів навчання.

Контроль є підсистемою в рамках навчальної системи в цілому, що реалізує притаманні їй функції, має свій об'єкт, свої методи [33].

Оцінювання та врахування знань, умінь і навичок учнів є важливою частиною навчального процесу. Це основні засоби, за допомогою яких учитель визначає рівень успішності учнів. У розроблених критеріях оцінювання та

контролю успішності учнів у сучасній системі освіти визначено такі функції оцінювання: діагностична, корекційна, прогностична, педагогічна, виховна, стимулююча, мотивуюча. Проаналізуємо функції контролю, які забезпечує система оцінювання знань, умінь і навичок учнів: навчальну, діагностичну, прогностичну, стимулюючу, розвивальну, виховну та оцінювальну [39].

Навчальна функція передбачає зворотній зв'язок, який реалізує підтримку ефективності процесу навчання. Такий зв'язок має два суб'єкти: вчитель та учень. Відтак реалізація системи навчання може відбуватись за умови прямого та зворотного зв'язку. Здебільшого в процесі навчання існує пряма кореляція (вчитель знає, скільки знань повинен сприйняти та зрозуміти учень), але важко забезпечити епізодичний зворотний зв'язок (скільки знань, умінь і навичок кожен учень отримав). Навчальна функція контролера полягає, насамперед, у підвищенні якості знань і вмінь учнів. З одного боку, організація контролю в логічній послідовності, а з іншого – вимога до відповідей, забезпечують системність опанування вивченого змісту. Поглибленню знань учнів сприяє заохочення їх до власних спостережень, використання власного досвіду, прикладів із життя відомих людей. Будь-яка форма перевірки виконання завдань сприяє розумінню й закріпленню знань, формує вміння за зразком виконувати завдання у подібних чи нових ситуаціях. У цілому навчальна функція дозволяє повторити, уточнити навчальний матеріал, сприяє вдосконаленню підготовки учня, класу з даного предмета.

Діагностична функція контролю покликана визначати види знань і умінь. Вона дає характеристику рівням оволодіння учнями знаннями відповідно до поставленої мети. Це дозволяє вчителю виявляти прогалини в знаннях і вміннях, виокремити причини їх виникнення та знайти відповідні шляхи їх подолання. Слід зазначити, що діагностична функція здійснює «коригування», а не «доопрацювання», вона полягає у виявленні прогалин у знаннях учнів. Процес навчання має форму концентричної спіралі. Тому, якщо є прогалини на початковому рівні, то порушується системність всієї

структури. Відтак, важливо вчасно ці прогалини діагностувати і працювати над їх усуненням.

Прогностична функція полягає в тому, що результати контролю використовуються для прогнозування шляхів удосконалення методики викладання предмета в цілому, прогнозування рівня її ефективності в різних умовах.

Стимулювальна функція контролю базується на психологічних особливостях особистості, що виявляється в прагненні отримати оцінку результатів тієї чи іншої діяльності, особливо навчальної. Це зумовлено тим, що учні під час навчання отримують нову інформацію про різні явища та процеси. Через недостатній соціальний розвиток учні не можуть об'єктивно оцінити рівень і якість знань, умінь і навичок. Дії вчителя мають допомогти учням переконатися в якості та ефективності педагогічної роботи, яка психологічно стимулює учнів до активної пізнавальної діяльності.

Контроль знань виконує також розвивальну функцію, тобто сприяє розвитку в учнів уваги, логічного мислення, пам'яті, мовлення, їхньої пізнавальної активності та самостійності. Контроль забезпечує формування вміння здійснювати самоконтроль, який є одним із найважливіших завдань у навчальному процесі, а також удосконалює вміння обдумувати свої вчинки, критично їх оцінювати та свідомо ставитися до вчення.

Виховна функція контролю розвиває пізнавальний інтерес учнів і спонукає їх до наполегливої праці, сприяє формуванню таких якостей особистості, як-от: відповідальність, вміння долати труднощі, самостійність. Тому що результати індивідуальних зусиль у перевірці стають предметом громадського обговорення та оцінки. Виховна функція посилює контроль за навчальною діяльністю та на формує такі соціально-психологічні якості: організованість, дисциплінованість, сумлінність, наполегливість, турботливість тощо.

Загальновідомо, що процес взаємодії вчителя та учнів вимагає певної оцінки, і це стосується насамперед учнів. Отже, рейтинг має своє визнання.

Успішність учнів можна оцінити двома способами. Перший спосіб оцінки здійснюється на основі діяльності учнів, тобто вербальне оцінювання його якості навчальної діяльності, ступінь його активності. Другий спосіб передбачає оцінку результату навчальної діяльності учня.

Оцінювання в процесі навчання є одним із найважливіших способів мотивації та стимулювання учнів у процесі педагогічної та пізнавальної діяльності. Цю функцію він виконує в поєднанні з іншими мотивами навчання, коли відкриває перспективи для розвитку особистості, пробуджує бажання вчитися, сприяє формуванню відповідного почуття власної гідності.

І остання функція – контролююча, яка полягає у визначенні рівня навчальних досягнень окремого учня, класу чи групи та ступеня готовності до оволодіння новим матеріалом, надаючи можливість учителеві планувати та викладати навчальний матеріал.

Зрозуміло, що функції контролю пов'язані. Досвідчений вчитель, плануючи перевірочну або контрольну роботу, він завжди намагається скласти, провести і проаналізувати її так, щоб мати не тільки дані про ступінь засвоєння матеріалу, а й спрогнозувати роботу на майбутнє, стимулювати розумові та вольові зусилля учнів для вдосконалення роботи. Проте в будь-якій контрольній-перевірочній роботі має домінувати та чи інша функція. Тому вибір об'єктів управління має першочергове значення. Розпочинаючи нову тему, вчителю необхідно ще раз уважно прочитати, як вона подана в програмі, порівняти з нею зміст підручника, уявити, який порядок використання матеріалу на задану кількість годин. Виходячи з цього, необхідно в рамках навчальної системи окреслити об'єкти контролю, їх різні види та способи роботи [54].

Крім цих основних функцій, контроль може також брати на себе функції управління, корекції та планування.

Функція контролю – унікальна функція, реалізована в процесі управління. Значення цієї функції визначається тим, наскільки контролем забезпечується грамотне перебіг навчального процесу. Функція контролю

проявляється в керівництві навчанням на основі планомірної педагогічної взаємодії суб'єктів навчання [61].

Функція корекції контролю базується на корекції та вдосконаленні навчальних вправ і завдань, а також на досягненні відповідності методів контролю поставленим завданням.

Функція планування полягає в тому, щоб досягти ефективності навчання шляхом контролю при плануванні засвоєння навчального матеріалу і застосування методів навчання, змісту і ходу роботи, а також своєї навчальної діяльності, яка також базується на доборі відповідних методів контролю.

На нашу думку, контроль й оцінювання навчальних досягнень учнів мають ґрунтуватися на вимогах принципів системності, об'єктивності, диференційованості, індивідуалізації і доброзичливості. З огляду на оцінку, вчитель повинен мати педагогічну чуйність і демонструвати високий рівень педагогічної культури. Адже «головним заохоченням, – зазначав В. Сухомлинський, – і найсильнішим (і не завжди дієвим) покаранням у педагогічній праці є оцінка. Це найгостріше знаряддя, користування яким вимагає великої майстерності й витонченості» [48].

Залежно від дидактичної мети використовуються різні **види контролю** навчання: *попередній, поточний, повторний, тематичний, періодичний, підсумковий, комплексний* [18].

Завдання *попереднього контролю* – діагностування. Планування вивчення окремого предмета, має базуватись на вже раніше вивченому матеріалі. Учитель повинен визначити й актуалізувати рівень знань базових знань, щоб успішно просуватися вперед. Основний метод даної перевірки – фронтальна бесіда, на основі якої учні оживлюють в пам'яті раніше вивченого, а вчитель коригує їх відповіді і створює надійну опору для засвоєння нових знань, навичок та вмінь. Основні практичні навички і вміння актуалізуються на основі виконання практичних завдань. Зрозуміло, що за відповідь оцінку учням при цьому не ставлять.

Поточний контроль передбачає перевірку рівня засвоєних знань під час вивчення окремих тем. Поточний контроль успішності - невіддільний від усієї роботи вчителя з учнями. Учитель систематично, повсякденно спостерігає за діяльністю і поведінкою учнів, звертає увагу на індивідуальні особливості їх сприймання, мислення, пам'яті, інтересів, почуттів, недоліки в знаннях. На різних етапах уроку поточний контроль має свої особливості. Так, під час перевірки виконання домашніх завдань учитель не задовольняється фрагментарними відповідями, вимагає від учнів розгорнутого і переконливого викладу, а в процесі перевірки щойно поясненого матеріалу підхоплює навіть неповну, або частково правильну відповідь, схвально оцінює більш-менш логічний хід думок учнів, доповнює, виправляє їхні формулювання. Інформація, отримана під час поточного контролю, використовується вчителем для удосконалення методики викладання, уникнення відставання окремих учнів, раціонального використання матеріалу уроку та основою досягнення мети і завдань уроку. Поточні оцінки виставляються в класний журнал.

Повторний контроль передбачає створення умов для успішного формування умінь і навичок. При цьому вчителю слід пам'ятати, що при такому контролі варто додавати щось нове. Повторна перевірка сприяє перенесенню знань із короткочасної пам'яті в довготривалу.

Тематичний контроль здійснюється з метою перевірки рівня знань і умінь учнів після вивчення певного розділу чи великого за обсягом навчального предмета. Тематичний контроль зазвичай проводиться після засвоєння програмної теми. Якщо він розрахований на велику кількість годин, то він поділяється на логічно самостійні частини – підтеми. Якщо тема програми малооб'ємна, вони поєднуються з однією або кількома темами. Отже, одиниці тематичного контролю можуть бути з різних предметів: програмної підтеми, теми, кількох. Тематичний огляд здійснюється методом тематичної роботи, яка планується з використанням різних прийомів. Добір прийомів, насамперед, визначається особливостями змісту навчального

предмета, його обсягом, ступенем узагальненості та віковими й індивідуальними особливостями учнів.

При тематичній перевірці беруться до уваги і поточні показники успішності. Учням, які в ході навчання відмінно чи добре опанували той матеріал, засвоєння якого перевіряється, вчитель може поставити підсумкові оцінки. Уроки тематичного контролю з різних дисциплін планують так, що не було їх збігу в часі і не перевантажувати учнів [24].

Періодичний контроль має на меті визначити, наскільки учні мають знання щодо певних проблем у зв'язку з вимогами курсів. Найретельніша перевірка успішності не може з достатньою повнотою, чіткістю і точністю виявити кількісний та якісний рівень засвоєння учнями навчального матеріалу в органічній єдності та послідовності. Тому потрібна ще й планомірна здійснювана, цілісна, узагальнююча перевірка, яка відображає наслідки вивчення окремих тем, розділів, закінчених частин матеріалу. Спеціальний періодичний контроль виявляє якою мірою учні опанували програмний матеріал, який рівень умінь, знань і навичок з кожної теми в цілому. Періодичний контроль сприяє оптимізації знань з теми, виокремлюючи для засвоєння головне, істотне, зосереджуючи увагу на ключових моментах вивченого матеріалу. Періодичний облік охоплює всіх учнів. Це досягається шляхом організації фронтальної та індивідуальної діяльності школярів. Періодична перевірка вимагає ґрунтовної попередньої підготовки, всебічного повторення пройденого. Нерідко в школі використовують тестову перевірку знань. Фактично це своєрідна форма письмового опитування. Результати тестового обліку легко піддаються кількісній математичній обробці і створюють певні умови для подолання суб'єктивізму в оцінках та для об'єктивного порівняння успішності учнів паралельних класів.

Підсумковий контроль має завдання визначити ступінь засвоєння учнями навчального матеріалу наприкінці навчального року або після вивчення навчальної дисципліни. Формами такого контролю можуть бути заліки чи іспити. Підсумковий контроль здійснюється за семестр, за рік.

Семестрові та річні оцінки успішності підсумовують роботу вчителя і учнів за відносно тривалі періоди. Такі оцінки відіграють важливу роль у боротьбі з подоланням допущених протягом попереднього періоду недоліків, у закріпленні і розвитку досягнутих успіхів. Для того, щоб підсумковий контроль правильно відбивав наслідки навчання протягом двох-трьох останніх тижнів семестру проводяться узагальнюючі контрольні роботи, частіше перевіряються учні, про підготовку яких учитель не має достатніх відомостей. Підсумкова оцінка за рік виставляється на основі семестрових оцінок. Всі підсумкові оцінки фіксуються в класному журналі. Дирекція школи, педагогічний колектив аналізують результати роботи за відповідний період, накреслюють конкретні заходи, спрямовані на подальше її поліпшення.

Комплексний контроль покликаний перевірити рівень засвоєння знань, умінь і навичок із кількох споріднених дисциплін. Це дає можливість реалізувати комплексний підхід до формування світогляду учнів. Наприклад, можна визначити рівень знань учнів з історії, літератури, етнології для конкретної історичної епохи.

Методи контролю – це методи, які уможливають перевірку рівня засвоєння учнями знань, ступінь сформованості умінь і навичок [61]. В педагогічній і методичній літературі виокремлюють такі **методи контролю** знань, умінь і навичок учнів: *усний контроль, письмовий контроль, графічні роботи, практичні завдання, тестовий контроль*. Деякі педагоги до методів контролю відносять спостереження [51].

Найбільш поширеним у шкільній практиці є усний метод контролю. *Усний контроль* все ще займає домінуюче місце в системі загальноосвітньої підготовки. Техніка усного контролю полягає в тому, що вчитель ставить учням певні запитання, на які учні мають відповісти словом, це сприяє розвитку мисленневих здібностей учнів, правильного викладу думок у логічній послідовності та розвиває культуру мовлення. Як показує практика, в шкільній практиці під час усного опитування чи просто бесіди не кожен вчитель може сформулювати питання. У методичних посібниках вироблені

такі загальні правила формулювання запитань: чітко, коротко і зрозуміло формулювати запитання; уникати під час формулювання запитань складних конструкцій; уникати альтернативних запитань на які можна відповісти «так» або «ні»; дати учням час на обдумування, запитання ставити до усіх; сприяти активному мисленню учнів; вибудовувати запитання логічно, послідовно; уважно слухати і поважати думку учнів, брати до уваги відповіді учнів, індивідуальні особливості дітей; не перебивати учня, дати йому можливість розкрити тему і відповісти на запитання; не зупиняти учня, за винятком, якщо його відповідь неправильна або не відповідає заданій темі.

Використання методу усного контролю забезпечує оволодіння учнями таких умінь як-от: вміння логічно мислити, будувати висловлювання на основі міркувань, грамотно, наочно та емоційно висловлюватись, відстоювати свою точку зору, підтверджувати аргументами. Алгоритм усного опитування такий: формулювання вчителем питань; відповіді учнів; корекція відповіді (за потреби); аналіз та оцінка відповіді. Залежно від рівня пізнавальної діяльності бувають завдання (запитання): репродуктивні (забезпечують відтворення матеріалу); реконструктивні (застосування знань в різних ситуаціях); творчі (застосування знань і умінь у нестандартних ситуаціях) [61].

Усні запитання для контролю поділяються на: основні, додаткові та допоміжні. Основне питання передбачає розгорнуту, повну, самостійну відповідь учня. Додаткові запитання допомагають уточнити розуміння учнем того чи того поняття тощо. Допоміжні запитання дають можливість виправити помилки та неточності у відповіді. Питання мають бути логічними, цілеспрямованими, ясними, зрозумілими та дієвими, а їх цілісність – послідовною та системною.

Питання для перевірки та оцінювання знань сформульовано таким чином, щоб вони не лише відображали вивчене, а й активізували пам'ять та мислення учнів. Насамперед, такі запитання ґрунтуються на:

- порівнянні певних явищ і процесів;
- встановленні залежності між фактами, процесами, подіями;

- визначенні характерних ознак предметів і явищ;
- класифікації предметів чи явищ за певними ознаками;
- підведенні конкретного під загальне;
- поясненні умов, доведенні певних закономірностей явищ і процесів;
- обґрунтуванні висновків та узагальнень [57].

У процесі навчання практикують індивідуальні, фронтальні та стисло усні запитання. Індивідуальне опитування передбачає детальну відповідь на оцінку, окрім відтворення матеріалу підручника учень має довести наукові положення та навести приклади власного досвіду. При індивідуальному опитуванні важливо залучати до роботи всіх учнів класу. Можна попросити учнів уважно вислухати відповідь друга, виправити зроблені ним помилки та завершити відповідь. Таку активність можна теж оцінити [48].

Важливо залучати учнів до оцінювання відповідей однокласників, до прикладу шляхом взаємоперевірки відповідей. Учителі вчать учнів уважно слухати відповіді, пересвідчуватися в правильності й точності викладу фактичного матеріалу, досконалості формування мовлення й доказовості прикладів. Для цього можна організувати спеціальний тренінг, написати на дошці основні запитання для повторення:

1. Чи правильно подано основний матеріал?
2. Чи повною була відповідь?
3. Чи доречні приклади навів?
4. Чи правильно дібрані слова і речення?
5. На яку оцінку заслуговує відповідь? [51].

Після відповіді учня, учитель дає приклад усного рецензування та пропонує їм виступити від першої особи. Одну відповідь можуть оцінювати декілька учнів, це дасть можливість залучити до обговорення значну частину класу. На наступному уроці учні можуть практикуватися в формулюванні запитань, які вони ставитимуть своїм однокласникам. Якщо учень, який відповідає, дає неповну чи неправильну відповідь, той, хто ставив запитання доповнює. Така робота при використанні методу усного контролю сприяє

формуванню почуття справедливості, взаємодопомоги, вчить об'єктивному оцінюванню.

Оцінюючи методику усної перевірки знань у цілому, слід зазначити, що вона сприяє тісному взаємозв'язку вчителя і учнів, дозволяє слідкувати за його думкою, усуває прогалини або неточності в знаннях учнів, розпізнає і виправляє їх. При опитуванні учня повторюються, узагальнюються та систематизуються знання всього класу. Такий метод можна використовувати з будь-якого навчального предмету.

Однак використання цього методу, попри переваги, характеризується неефективним використанням часу на уроці, що, на нашу думку, є суттєвим його недоліком. Також він часто неоднаковий, оскільки різним учням задають різні запитання, часто різної складності, що дозволяє сміливішим дітям отримувати вищі бали, ніж обізнаним. Відтак можна говорити про необ'єктивність оцінювання при використанні усного контролю.

Письмова контрольна робота більш ефективна. Насамперед, учні отримують завдання для підготовки письмових відповідей, що підвищує їх рівень самостійної навчальної діяльності. Письмові роботи сприяють формуванню культури писемного мовлення, до того ж вони ефективні у використанні навчального часу. Сьогодні в школах з успіхом використовують зошити з друкованою основою, у яких є окремі завдання, завдання для контрольної перевірки. Досвідчені вчителі готують для письмових робіт карточки з завданнями. Великої уваги і старанності вимагає від учителя перевірка письмових праць учнів. Праці школярів здебільшого невеликі за розміром, і їх, як правило, треба перевіряти щоденно і повністю. Письмові роботи перевіряє вчитель. За його результатами аналізує якість знань, умінь і навичок класу в цілому та окремих учнів, вживає заходів щодо усунення помилок і недоліків. Щоб не перевантажувати учнів письмовими контрольними, необхідно скласти розклад їх проведення для кожного класу на кожний семестр. Не можна проводити більше однієї роботи на одному занятті в один день. Перевагою цього методу є те, що перевірити знання

багатьох учнів можна за короткий час, роботи зберігаються, є можливість побачити деталі та неточності у відповідях учнів. Недоліком є те, що перевірка учнівських робіт займає багато часу, що призводить до зниження рівня грамотності учнів, коли вчителі нехтують єдиними вимогами правопису.

Графічні контрольні роботи мають на меті визначити вміння та навички учнів щодо виконання різних видів графічних робіт (завдання з контурними картами, побудова таблиць, схем, графіків). Цей метод частіше використовується в середній і особливо старшій школі, спрямований на систематизацію окремих процесів. Такого типу контрольні роботи підвищують рівень самостійності учнів, формують навички виконання завдань різними способами.

Практична перевірка передбачає виявлення вмінь учнів застосовувати набуті знання на практиці, виявлення рівня сформованості набутих вмінь та навичок. Такий контроль логічно впливає з природи процесу пізнання, в якому практика відіграє стимулюючу і керуючу роль [17].

Тестування стає все більш популярним. Тестовий контроль (від англ. test – іспит, випробування, досвід) передбачає, як учень реагує на тестові завдання, проставляючи цифри, підкреслюючи потрібні відповіді, заповнюючи пропущені слова, знаходячи помилки тощо. Таким чином, учні всього класу можуть за короткий час повторити знання з конкретного предмету. Зручні тести для статистичної обробки результатів тестування. Цей метод ґрунтується на визначенні завдань (питань), на які будуть запропоновані альтернативні відповіді. Учень повинен вибрати правильну відповідь і обґрунтувати свій вибір. Можливі завдання на побудову відповіді. Тестова перевірка може проводитися автоматично або без машини.

За основним призначенням вони поділяються на: тести інтелектуальних здібностей (інтелекту) і тести навчальних досягнень. Тестові завдання, що вимагають конструктивної відповіді, поділяються на запитання або питальні речення, зміст яких вимагає короткої і чіткої відповіді, і завдання, що вимагають від учня заповнення пропусків. Конструйовані тести-відповіді за

дидактичним призначенням поділяються на додаткові тести, тести за аналогією та тести на зміну елементів відповіді. Тестовий контроль дозволяє ефективно використовувати час, висуває рівні вимоги до всіх учнів, усуває суб'єктивізм, сприяє дотриманню єдності вимог, не протиставляє учня вчителю. Важливо те, що об'єктивність оцінювання унеможливорює випадковість під час оцінювання знань, стимулює їх самооцінку.

Однак такий тест може показати лише фактичні знання, а не вміння, він стимулює запам'ятовування, а не інтелектуальну роботу, а також потребує багато часу на програмування.

Контроль є органічною частиною навчального процесу як засіб управління корекцією і стимулюванням. Дізнатися, що знають і вміють учні, недостатньо для успішного проведення тестів і відстеження прогресу учнів. Їхні знання та вміння повинні бути належним чином оцінені. Оцінка – сенс контролю знань. Оцінка може бути в таких формах: словесно-оціночній, якісній і кількісній [18].

Оцінювання успішності – це система показників, що складають об'єктивну картину про знання та вміння учнів відповідно до вимог, які висувають до них шкільні програми [48].

Перш за все, оцінка є відображенням ступеня засвоєння і якості знань, отриманих учнями в процесі навчання, їх розвиненість і готовність застосовувати ці знання на практиці, показує зв'язок між знаннями учнів про конкретні питання теми програми і те, що він на момент навчання може знати про ті ж питання [18]. Таке визначення характеризує суттєві оціночні моменти, але їхня суть набагато глибша і функціонально важливіша.

Реформування загальної середньої освіти вимагає від вчителя пошуку та запровадження у навчальному процесі нових педагогічних технологій. Практика показала, що жодна педагогічна технологія не є універсальною. Абсолютно кожна дає не менший «відсів» невстигаючих у розвитку і в навчанні, адже не треба забувати про закони природи: кожна людина генетично запрограмована на певний вид діяльності. Педагог, як носій знань,

зобов'язаний в першу чергу забезпечити учнів якісними знаннями, прищепити бажання навчатися та здобувати знання, розвивати творчі здібності учнів. Для визначення рівня навчальних досягнень учнів можна використовувати різні форми проведення контролю.

Вибір форми залежить від мети, яку поставив вчитель, адже головне – забезпечити об'єктивне оцінювання навчальних досягнень учнів. Різноманітність форм проведення тематичних контрольних робіт не обмежена. Кожний вчитель в залежності від підготовленості класу, групи учнів, конкретної ситуації може доповнювати, видозмінювати та застосовувати інші. Але всі форми проведення контролюючих заходів допоможуть вчителю лише перевірити та визначити рівень навчальних досягнень учнів. Без подальшого аналізу засвоєння навчального матеріалу класом, групою, учнем, без виявлення причин, внаслідок яких з'явилися прогалини в знаннях учнів, вчитель не зможе планувати подальшої роботи, організувати навчальний процес, досягти глибини розуміння учнями предмету, оскільки порушується структурна цілісність знань учнів з того чи іншого курсу. Зведені дані перевірки та обліку знань, вмінь і навичок учнів допоможуть вчителю планувати заходи корекції діяльності учнів.

Головна мета навчального процесу – не тільки надати знання учням, заповнити їх мозок великою кількістю теоретичних фактів, а навчити прийомам мислення, аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення, конкретизації. В зв'язку з цим важливо знаходити найбільш раціональніші форми контролю, які дадуть можливість за короткий час виконати чималу кількість завдань і в результаті дістати інформацію про підготовку учнів. З огляду на специфіку організації контролю, в педагогічній та методичній літературі виокремлюють такі **форми контролю**: *індивідуальна, фронтальна, групова, комбінована, самоконтроль*.

Індивідуальна форма контролю передбачає визначення рівня навченості окремого учня. Така форма здійснюється на основі характеристики відповіді учня (логічна, повна, аргументована) та його умінь використовувати здобуті

знання в практичній діяльності. Індивідуальний контроль залежить від часу на уроці, обсягу матеріалу, рівня підготовленості учня. При індивідуальному опитуванні учнів можна застосовувати такі прийоми перевірки наявного навчального досвіду учнів:

1. Повне письмове відтворення окремим учнем кожної вправи на дошці (інший варіант – відтворюються тільки складні вправи).
2. Неповне письмове відтворення (план виконання, послідовність виконання, найбільш суттєві фрагменти, основна закономірність, правило, оригінальні розрахунки тощо).
3. Усне опитування одного учня за результатами виконання однієї вправи (колективний варіант – учень відповідає, клас слідкує за правильністю відповідей і коментарів у режимі самоперевірки).
4. Індивідуальне опитування перед класом [24].

Раціональне використання розсувної дошки, переносних чи стаціонарних панелей, які вчитель може розмістити на бічній або задній стіні аудиторії, значно розширює межі індивідуального тестування. До індивідуальної роботи можна одночасно включити 10-12 учнів і разом з іншими працювати над помилками або разом закріплювати матеріал.

Практично на кожному уроці практикується усне опитування, зазвичай біля дошки. Таким чином на уроці необхідно опитати не менше двох учнів. Завдання вчитель оголошує першому учневі вголос. Зазвичай ці завдання виконують усі діти в класі. При відповідях вчитель має зважати на зв'язність пояснення учнів. Учень коментує виконане завдання, відповідає на запитання перед класом. Учні класу звіряють з виконанням завдань у зошиті, уточнюють правильність відповіді. В цей час, другий учень може виконувати завдання з картки на дошці. Здебільшого вчитель сам перевіряє правильність і виставлення оцінок. За потреби дає учневі додаткові запитання. Від обсягу і змісту поставлених завдань значною мірою залежить об'єктивність оцінювання. В основному одне із завдань або питань стосується змісту попереднього уроку, друге - цієї теми, а третє - повторення попередньої теми.

Багато, щоб була певна спадкоємність виконання завдань від уроку до уроку [18].

Можливості індивідуального опитування можна розширити за бажанням. Існує широкий набір засобів, за допомогою яких можна прискорити отримання відповідей учнів, посилюючи тим самим навчальну та виховну функції контролю.

Засоби індивідуального повідомлення відповіді:

- робота з планшетом;
- побудова відповіді за схемою опору;
- коментована відповідь;
- парні та групові відповіді;
- програмований контроль [38].

Фронтальна форма контролю. При фронтальній формі організації вчитель ставить запитання всьому класу, щоб залучити їх до дискусії. Така форма дає можливість здійснити одночасно і перевірку знань, і повторення, і поглиблення матеріалу. Перевагами такої форми є те, що за короткий час учитель здійснює перевірку знань значної частини учнів. Однак за короткими відповідями учнів важко оцінити реальний рівень засвоєння знань.

При фронтальному опитуванні пропонуємо застосовувати такі прийоми перевірки наявного навчального досвіду учнів: самоперевірка за попередньо підготовленим на дошці зразком виконання; усна співбесіда (опитування класу) за результатами домашнього завдання (питання готує вчитель); опитування класу окремими учнями; самостійна письмова робота на відтворення домашнього завдання; самостійна письмова робота на виконання аналогічних вправ; позаурочна перевірка зошитів, в яких виконана домашня робота.

При фронтальній перевірці вчитель може виявити рівень умінь учнів свідомо відтворювати матеріал, аргументувати відповіді, розкрити слабкі сторони та прогалини в знаннях, визначити рівень запам'ятовування учнями матеріалу.

Групова форма контролю. Під час групового контролю клас умовно поділяють на групи (до 10 учнів). Кожна група отримує певне завдання. Відповідно до цілей перевірки групам пропонуються однакові або диференційовані завдання, перевіряються результати виконання письмово-графічного завдання, над яким учні працювали разом, або практичного завдання з кількома учнями, або перевіряється правильність, швидкість виконання і якість виконання одного окремого завдання (чи то дидактична гра, чи змагання). Групова форма організації використовується в повторенні для узагальнення і систематизації навчального матеріалу, коли наголошується на прийомах і способах розв'язування задач, звертається увага учнів на найбільш раціональні форми і методи виконання завдань. Оцінювання в балах групової роботи проводиться не завжди, іноді достатньо одного слова, однієї перевірки, однієї оцінки. Добре розроблені групові тести створюють сприятливі можливості для розвитку та навчання учнів. Групова форма контролю не ізолює учнів, а дозволяє реалізувати прагнення до спілкування, взаємодопомоги та співпраці.

При груповому опитуванні учнів можна застосовувати такі прийоми перевірки наявного навчального досвіду учнів:

1. Парна взаємоперевірка або взаємоопитування учнів на робочих місцях.
2. Парна взаємодія учнів (варіант біля дошки «відповідаючий – контролер», коли один учень відповідає, а його партнер контролює правильність записів і відповідей, надає потрібну допомогу).
3. Групове розв'язування аналогічних вправ.
4. Групове складання і розв'язування (варіанта іншої групи) вправи, аналогічної домашній роботі.
5. Груповий варіант перевірки аналогічного розв'язування зі спеціально допущеними помилками (знайдіть і виправте помилки).
6. Письмове відтворення окремою групою учнів виконаного домашнього завдання [38].

Дуже цікавою і технологічно складною методикою перевірки домашнього завдання в групах є розширене домашнє завдання. Група з двох-трьох людей працюють над матеріалом, який буде представлений як новий на наступному уроці. Опитування в таких умовах фактично стає поясненням нового матеріалу, яке проводять самі учні. Колективне уточнення, обговорення, доповнення змісту відповіді узагальнює запропонований порядок дій. Ініціатива в роботі належить учням, а вчитель лише коригує та узагальнює. Складність впровадження полягає в необхідності попереднього обговорення з учнями, щоб визначити алгоритм дій.

У такий спосіб учні оволодівають уміннями передавати необхідну інформацію та грамотно опрацьовувати її зміст і відокремлювати суттєве від несуттєвого. Важливим елементом, який опановує учень, є його ораторські здібності. Організувати контроль можна кількома способами за допомогою групової форми:

1. Однорідна групова робота: учитель пропонує всім групам, на які поділено клас, однакове письмове або практичне завдання.

2. Різним групам пропонувати для виконання різні типи завдань (диференціація групової роботи). Диференціацію можна проводити за складністю завдань або їх кількістю.

3. Учні групи виконують спільно завдання, обговорюють шляхи розв'язання, планують виступ, захищають роботу.

4. Парна групова діяльність відбувається в групах мінімальним складом двох учнів [51].

Від уміння вчителя комплектувати групи залежить успіх групової роботи.

Комбінована форма контролю поєднує індивідуальний контроль з фронтальним і груповим. За такого контролю до відповіді запрошуються 2 учні (один працює письмово біля дошки, другий – відповідає усно), інші учні класу в цей час працюють над виконанням завдань у зошиті, деякі (3-4 учні) можуть виконувати завдання на індивідуальних картках.

Перевагою комбінованої форми опитування є можливість комплексного тестування кількох учнів за відносно короткий час. Недоліком є те, що це обмежує навчальну функцію перевірки, оскільки учні, які виконують завдання самостійно, не залучені до фронтальної роботи в класі.

Самоконтроль – це свідоме керування діяльністю учнів для досягнення таких результатів, які відповідають меті, вимогам, нормам, закономірностям, зразкам. Мета самоконтролю – уникати та виправляти помилки. Самоконтроль допомагає учневі самостійно усвідомлювати, як засвоювати знання, перевіряти правильність виконання вправ зворотними діями, оцінювати практичне значення результатів дослідів, вправ, завдань тощо. Сам тест сприяє формуванню навичок і більш повному сприйняттю навчального матеріалу. Для організації саморегуляції учнів використовуються засоби машинного програмування. У цьому випадку аналіз відповіді, висновок і фіксація балів можуть здійснюватися окремими автоматизованими засобами. Наявність комп'ютерів у школі дозволяє механізувати процес перевірки, але його схема залишається.

1.3 Особливості використання тестових технологій

У національній системі освіти України відбуваються значні зміни. Якщо дивитися на реалії сьогодення, то пріоритетами освіти в Україні є не лише знання, уміння та навички, які учень здобуває та розвиває в процесі навчання в закладах освіти, а й уміння працювати з такими технологіями та знаннями, які відповідають запитам країни, сучасного інформаційного суспільства, навички адаптивності до навчання впродовж життя. Набуття таких життєво важливих навичок допоможе учням стати конкурентоспроможними на ринку праці, допоможе легко адаптуватись до змін в сучасному суспільстві.

Тому сьогодні перед школою стоїть основне завдання: підготувати такого випускника, який зможе вільно застосовувати набуті знання в практичній діяльності, опанувати нову інформацію, самовдосконалюватись, набувати досвіду в обраній сфері, удосконалювати компетентність.

Відтак, заклади освіти мають запровадити ряд заходів щодо підвищення якості навчального процесу. Це, насамперед, використання в навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій, удосконалення системи оцінювання, використання найбільш об'єктивних методів оцінювання, впровадження для контролю за успішністю учнів тестової форми перевірки.

Методи усного та письмового контролю більшість учителів вважають дуже ефективними. Проте на сучасному етапі розвитку освіти широко використовується метод програмного контролю, а саме тестування [18].

Історія освітнього тесту налічує кілька тисячоліть. Використання тестових технологій для оцінки знань відомо ще в Стародавньому Китаї, Вавилоні та Греції. Відомий англійський вчений Френсіс Гальтон започаткував технологію тестування, а педагогічне тестування базується на роботах Альфреда Біне і Теодора Сімона. Саме вони розробили і впровадили тестовий відбір учнів із затримкою розвитку в заклади освіти (зокрема професійно-технічної), яку використовували у системі освіти Франції.

Теорію педагогічного тестування розробляли В. Авансов, В. Кім, М. Челішкова [37].

Існують різні визначення навчальних тестів. Зокрема, за визначенням В. Авансова «Педагогічний тест – це система паралельних завдань зростаючої складності та специфічної форми, що дозволяє якісно й ефективно оцінити рівень і структуру підготовки учнів» [51]. За визначенням В. Кім «Педагогічний тест – це система тестових завдань різної складності, яка дозволяє якісно та ефективно виміряти ступінь і структуру підготовки екзаменованих» [51].

Отже, педагогічний тест – це конкретна модель знань, доповнена визначенням відповідності знань конкретного тестованого цій моделі. Але кожна модель – це цілеспрямоване, приблизне, неповне відтворення оригіналу. У випадку тестів неточність відображення зумовлена, серед іншого, статистичним характером методології визначення його результатів. З цього ми можемо зробити такі висновки:

1. Добір тестів залежить, насамперед, від мети контролю.
2. Розробка якісного тесту має відповідати ustalеним правилам побудови тестів та забезпечувати його якість, включаючи перевірку цієї якості.
3. Правильно створений тест дасть відповідні результати для середнього учня, але результати під час тестування окремих учнів можуть бути суб'єктивними.

Якість тесту характеризується такими показниками як надійність і валідність.

Достовірність тесту визначається як співвідношення результатів, отриманих у кількох спробах виконання тесту або при проходженні еквівалентних (паралельних) форм тесту, а також співвідношення результатів виконання різних частин тесту (при цьому випадку складність завдань має бути однаковою). Достатнім вважається відповідний показник не менше 0,8.

Валідність тесту – це відповідність його результатів незалежним оцінкам знань (або інших контрольованих властивостей) учнів [45].

Це ефективний спосіб контролювати рівень засвоєння учнями навчального матеріалу, який все частіше використовується в школах. Безсумнівно, тести є одним із найнадійніших та найбільш об'єктивних інструментів оцінювання, про це свідчить зарубіжний досвід та аналіз результатів тестів зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень школярів.

Комунікативний підхід у навчанні мови, що набув широкого поширення в сучасній школі, вимагає розробки якісної оперативної й одночасно об'єктивної системи контролю. От чому проблеми тестування останніми роками приваблюють усе більшу увагу вчителів-предметників. Адже тести мають безумовні переваги в порівняно з іншими формами контролю знань: тест дозволяє працювати одночасно з великою кількістю учнів; результати його виконання встановлюються швидко і просто. Перевагою тесту є також його багатофункціональність. Крім контрольної функції тест може служити засобом діагностики труднощів мовленнєвого матеріалу.

У методичній літературі можна знайти різні класифікації тестів: за їхньою метою, структурою, формою виконання, змістом, умовами проведення тощо. Найбільш поширеною є класифікація тестів за їх призначенням. Головна мета прогностичних тестів полягає у визначенні здібностей того чи іншого учня. Загальне володіння знаннями мови перевіряється за допомогою так званого підсумкового тесту. Засобом поточного й підсумкового контролю сформованості навичок і розвитку вмінь є тематичні тести. Причому тести, що вимірюють загальне вміння в мовленнєвій діяльності не залежать від конкретної програми, методики чи навчального посібника, які використовувалися в процесі навчання [63].

Однією з найважливіших функцій тестування є функція зворотного зв'язку, що дає можливість учителю отримувати інформацію про рівень знань учнів з теми (предмета загалом). Тестовий контроль забезпечує діагностування

процесу навчання, виявлення динаміки навченості, порівняння фактично досягнутих результатів на кожному етапі з очікуваними. Також тестовий контроль засвоєння знань і вмінь стимулює навчальний процес учнів, сприяє своєчасному виявленню прогалин у засвоєнні матеріалу та підвищує загальну продуктивність навчального процесу. Після тесту обов'язково аналізуються допущені помилки.

Підсумкові тести використовуються для визначення стану навчання учнів за допомогою стандартизованих завдань. Тематична контрольна робота у формі тестів спрямована на виявлення прогалин у навчанні вчителя та учнів, виявлення труднощів у засвоєнні навчального матеріалу та спонукання учнів до повторення вивченого матеріалу окремого розділу підручника. Від традиційної форми контролю тест відрізняється тим, що це особлива форма вимірювання. Тому оцінки за результатами тестування є більш об'єктивними, що забезпечується вимірюванням кількісної інформації.

Вчителю-мовнику варто використовувати тестові завдання різної форми під час тематичного та підсумкового оцінювання, тестування широко практикується не лише як форма контролю для перевірки знань, умінь і навичок учнів, а й як продуктивний метод навчання, що сприяє формуванню здібностей учнів у навчанні виконання тестових завдань різної форми та рівня складності [42].

Основна вимога до тестових робіт – вони повинні бути на рівні національного освітнього стандарту [56]. Все більшого поширення набувають методи підсумкового контролю у тестовій формі з використанням комп'ютерів і спеціальних програм.

Впровадження комп'ютерних тестів має не лише практичне значення, а й є перспективним напрямком сучасного навчального процесу. Водночас констатуємо, що комп'ютерні тести не можуть (і не повинні) взяти на себе всі функції контролю успішності навчання учнів, а повинні слугувати як засіб діагностування успішності учнів. Впровадження цього виду контролю повинно ґрунтуватись на психолого-педагогічній та матеріально-технічній

базі закладу освіти. Запроваджуючи комп'ютерне тестування, слід зважати не лише на переваги, але й пов'язані з цим ризики. Щодо останнього слід зазначити, що під час тестування немає тісного взаємозв'язку вчителя і учня, а це певним чином може вплинути на результат оцінювання. Використання комп'ютерних тестів з деяких предметів (мова, література) не дають картини глибокого розуміння предмета.

Проведення комп'ютерних тестів сприяє:

- систематичному моніторингу якості успішності учнів;
- отриманню кількісної картини індивідуального прогресу кожного учня;
- створенню регіональної комп'ютерної бази даних навчальних досягнень учнів з предметів за певний період навчання;
- інтенсифікації навчального процесу за рахунок збільшення обсягу матеріалу на уроці;
- підвищенню інтересу учнів до навчального процесу;
- можливості творчого і практичного застосування знань, умінь і навичок;
- умінню не тільки виконувати завдання під контролем учителя, а й здійснювати самоконтроль [6].

Отже, можемо констатувати, що використання тестів як форми поточного чи підсумкового контролю є ефективною формою контролю навчальних досягнень учнів.

Об'єктами тестування вибираються або елементи мови (тести з лексики або граматики), або мовленнєвої діяльності (тести з аудіювання, говоріння, письма).

Якість будь-якого тесту визначається його валідністю та надійністю. Під надійністю розуміється певна сталість показників тесту – близькість або збіг результатів під час повторних вимірювань. Валідність тесту визначається за допомогою порівняння результатів з яким-небудь зовнішнім критерієм.

Валідним вважається тест, що визначає рівень розвитку тих умінь, навичок, знань, для вимірювання яких він був розроблений [15].

Практичний досвід використання тестової методики контролю дозволяє сформулювати основні вимоги яким повинні відповідати тести:

1. Кожний тест має визначену мету і має застосовуватись виключно з цією метою.
2. Тестові завдання повинні містити лише одну чітко визначену складність
3. Тест повинен містити задачу, що вимагає однозначного розв'язку.
4. Завдання тесту повинні бути змістовно й конструктивно валідними.
5. Тести мають будуватися на вивченому мовному матеріалі.
6. Тест повинен бути економічним. Тобто на написання його в цілому відведено незначний час.
7. Організація тесту має бути не складною, щоб можна легко було підрахувати його результати.
8. Завдання в тесті варто розташовувати за принципом наростання труднощів.

За своїм характером тестові завдання належать до проблемних ситуацій. Завдання того, кого тестують, полягає в розв'язанні конкретної проблемної ситуації. Під час виконання тестових завдань учень виконує ряд розумових операцій над мовним матеріалом. До таких операцій належать: виділення та ідентифікація об'єкта, складання (пошук подібностей, відмінностей), трансформація, узагальнення, виправлення, завершення.

За умов комунікативного навчання мови найбільш доцільним являється комплексний підхід до тестування. В ході тестування учні повинні продемонструвати вміння використовувати мовні, лінгвокраїнознавчі знання в усіх видах мовної діяльності [7].

Тестовий контроль може бути:

- індивідуальний - передбачає перевірку, оцінювання, облік і корекцію кожним учнем власних результатів навчання;

- систематичний, регулярний, який передбачає контроль за успішністю навчання кожного учня (з предмета, за семестр, рік);
- об'єктивний, який передбачає виключення суб'єктивних, помилкових висновків вчителя;
- прозорий - учні повинні розуміти, чому їх відповідь отримує такий бал;
- дійсний, що означає, що запропоновані тестові завдання відповідають тому, що підлягає перевірці;
- комплексний (охоплює всі розділи програми), що включає контроль знань теоретичних положень, професійних і загальних умінь і навичок, інтелектуального і загального духовного розвитку учнів та виявлення їх нахилів і здібностей;
- диференційований, що означає, що враховується як ступінь засвоєння навчального матеріалу, так і індивідуальні особливості учнів;
- надійний, результати тестового контролю повинні співвідноситися з результатами повторних вимірювань;
- точний, тобто таким, що має мінімальну похибку вимірювання даного тесту;
- якісний, який має бути спрямований на перевірку не лише знань предмета, а й умінь аналізувати, аргументувати, робити логічні висновки;
- різноманітний, тобто використання завдань, які б сприяли формування пізнавального інтересу та бажанню працювати з тестами;
- побудова тестового контролю має бути послідовною, звичною та зручною;
- порядок виконання тестових завдань визначати за рівнями (від початкового до високого) з метою підвищення інформативності та об'єктивності оцінювання.

Отже, ефективність контролю полягає в його організації: час проведення тестових форм перевірки, їх періодичність і послідовність, характер і форма самостійної роботи учнів (індивідуальна, групова, фронтальна робота); використання дидактичних і технічних засобів навчання, а також поєднання

методів контролю і самоконтролю (усний, письмовий, графічний, практичний, тестовий контроль).

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ЗЗСО

2.1 Способи використання тестових технологій на уроках української мови у старшій школі ЗЗСО

Реформування освіти в сучасному українському суспільстві забезпечило рівний доступ до здобуття освіти усіх громадян крани не залежно від їхнього матеріального і соціального стану, віросповідання. Підтвердженням цього є запровадження і використання в державі незалежного зовнішнього оцінювання, яке дає можливість забезпечити рівні умови до вступу в заклади вищої освіти.

Результати та моніторинг зовнішнього незалежного оцінювання минулих років підтверджують, що випускникам та абітурієнтам не завжди легко подолати психологічний бар'єр під час написання тестів [31]. Педагоги стверджують, що подоланню таких бар'єрів сприяє робота в процесі навчання з різними видами тестових завдань. Така робота має проводитись з різних дисциплін починаючи з 5 класу. Досвід проведення незалежного зовнішнього оцінювання з української мови переконливо свідчить, що вчителі-мовники повинні постійно готувати учнів до такої специфічної форми контролю, як тестування. Учителю-мовнику при проведенні поточного і підсумкового контролю необхідно використовувати різноманітні тестові завдання, які широко практикуються не лише як форма контролю знань, умінь і навичок учнів, а й як продуктивний метод навчання, який перевіряє вміння учнів розвиватися, виконувати тестові завдання різного типу та різного ступеня складності [19].

Удосконалення технологій контролю навчальної успішності учнів, зокрема тестів, які останнім часом набули широкого використання, сприяє підвищенню якості навчання мови. Тестовий контроль є загальновідомою і широко використовуваною формою контролю успішності навчання, для застосування якої накопичено значний методичний досвід, але підготовка вчителів до опанування технологіями створення та застосування тестів поки що має відносно низький рівень. Крім того, майже повна відсутність якісного тестового матеріалу призводить до безсистемного використання та недооцінки в навчальному процесі.

Тести мають переваги перед іншими засобами контролю:

- їх здатність якісно, об'єктивно, обґрунтовано вимірювати рівень знань учнів;
- технологічність процедури випробувань;
- об'єктивність оцінки;
- психологічне благополуччя значної частини учнів;
- уміння розпізнавати не тільки вивчене, а й невивчене. Іншими словами, тести структурують навчальну діяльність учнів на компоненти та дозволяють визначити, чи вони добре володіють цими компонентами;
- вміння використовувати комп'ютерну техніку для тестування, перевірки правильності виконання завдань та обробки їх результатів;
- використання для зворотного зв'язку відносно мало часу [4].

Для ефективного впровадження тестування в шкільну практику необхідно, щоб воно було систематичним, закріпленим у загальній структурі навчання та продуманою методикою його використання впродовж навчального року. Слід застосовувати тестовий контроль не лише при тематичному оцінюванні, а й на етапі вивчення, закріплення матеріалу. Виконання тестів на різних етапах вивчення матеріалу є своєрідним тренінгом, готує учнів до виконання завдань різного роду, підвищує інтерес до навчання та відповідальність за його результати.

Велике значення для ефективного оволодіння учнями тестовими технологіями має успішне засвоєння алгоритмів виконання тестових завдань різного тематичного характеру, складності та структури, обов'язковий аналіз результатів тестування, виявлення типових помилок, які допускають учні, і визначення шляхів, щоб їх усунути. При такому підході до впровадження тестових технологій сучасна школа якісно їх опанує [19].

За призначенням і місцем у навчальному процесі розрізняють навчальні та контрольні тести. Навчальні тести можна використовувати на всіх етапах роботи. Вони служать для відстеження ступеня засвоєння матеріалу, для його закріплення або повторення. Їх головна мета – виявити прогалини в знаннях, уміннях і навичках школярів і навчити їх заповнювати освітні прогалини. На цьому етапі учні можуть самі перевірити такі тести.

Контрольні тести проводяться як окремий підсумок роботи над темою, мають комплексний характер, тобто перевіряють набуті та надані учнями знання та вміння в межах однієї або кількох тем.

Залежно від наявності чи відсутності варіантів відповіді тести розрізняють на закриті та відкриті форми. В закладах загальної середньої освіти використовують закриті тести таких типів: альтернативні (коли є дві взаємовиключені відповіді), множинного вибору (одна правильна відповідь з 5 пропонує), на відповідність (пропонується дібрати відповідники, причому їх більше, ніж завдань), відтворення послідовностей (рекомбінація даних або елементів) тощо [4]. У старшій школі треба використовувати всі вищенаведені приклади тестових завдань, адже вони мають місце у формі проведення зовнішнього незалежного оцінювання.

На нашу думку, тестові завдання для відтворення послідовності більше підходять для навчання української літератури, аніж мови.

Відкриті тести передбачають запис коротких або повних відповідей на запитання (відповідає короткій або повній відповіді). Такі задачі складніші, оскільки вони не мають можливості вгадати. Наприклад:

- запишіть форми дієслова та наведіть приклади;

- напишіть невеликий роздум «Яким я бачу майбутнє України» (до 10 речень), використовуючи дієслова майбутнього часу.

Використання тестових технологій у навчанні української мови відбувається у три етапи: теоретична та практична підготовка вчителя та учнів до організації і проведення тестового контролю, виконання тестів, аналіз робіт, їх корекція за потреби [6].

На першому етапі вчитель мови розробляє тести відповідно до вимог програми та правил побудови, при цьому вчитель враховує мету проведення, відповідність темі, ступінь валідності, рівність у складності всіх варіантів, формує неправильні відповіді із типових помилок, що були виявлені в процесі вивчення теми.

На другому етапі вчитель пояснює порядок виконання тестів, зазначає час виконання, пригадує правила виконання тестових завдань, оформлення роботи, подає зразок виконання завдання. Для вчителя важливо забезпечити головну вимогу руху школярів в оволодінні тестовими технологіями – від простих завдань до більш складних.

На третьому етапі виявляються типові та індивідуальні помилки учнів. Оцінювання результатів здійснюється в найбільш зручній і звичній для вчителя та учнів формі.

Планувати тестовий контроль можна на різних етапах уроку, але не довше 10-15 хвилин і не слід їх надто ускладнювати [7].

На виконання тестового завдання вибором однієї правильної відповіді потрібно близько хвилини, а на кілька правильних відповідей або встановлення відповідності – півтори хвилини [19]. Це вчитель має враховувати при розробці тестів та подальшого його використання на уроці, зокрема визначенні часу на проведення.

Важливо навчити учнів старших класів не лише правильно, а й швидко виконувати завдання, щоб максимально наблизити їх до умов, у яких вони працюватимуть під час зовнішнього незалежного оцінювання. Вчитель повинен навчити учнів виконувати завдання за алгоритмом, виконувати

завдання різного типу, здійснювати аналіз своєї роботи, працювати над помилками.

Для ефективного використання тестового контролю в шкільній практиці необхідно, щоб воно було систематичним, закріпленим у загальній структурі навчання та продуманою методикою його використання протягом усього навчального року, не лише під час тематичної атестації, а й в аудиторії навчання та закріплення.

Велике значення для ефективного оволодіння учнями тестовими технологіями має успішне засвоєння алгоритмів виконання тестових завдань різного тематичного характеру, складності та структури, обов'язковий аналіз результатів тестування, виявлення типових помилок, які допускають учні, і визначення шляхів, щоб їх усунути. При такому підході до впровадження тестових технологій їх якісним розвитком займатиметься сучасна школа [27].

У «Методичних рекомендаціях щодо використання тестових технологій під час вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах» зазначено: «Для комплексного відпрацювання тестування вчителю мови під час проведення тематичного та тематичного контролю доцільно використовувати різноманітні тестові завдання. не лише як форма контролю перевірки знань, умінь і навичок учнів, а й як продуктивний навчальний прийом для формування вмінь учнів справлятися з тестовими завданнями різної форми та рівня складності» [42].

Слід зазначити, що вчитель може підібрати або самостійно розробити завдання в тестовій формі і для поточного, і для тематичного контролю, але слідкувати аби вони відповідали конкретній формі (завдання з вибором однієї чи кількох правильних відповідей, на доповнення, на встановлення відповідності тощо), але не пройшли перевірки (статистичної та математичної) [55].

Форма тестових завдань дуже точно відповідає вимогам щодо розробки тестів. Тестові завдання формують систему складниками якої є конкретні теми, тексти, ситуації. Такі системи є порівняно новим видом навчально-

контрольного матеріалу, особливо цінним для тематичного та підсумкового контролю знань учнів, організації їхньої самостійної роботи.

При створенні системи завдань у тестовій формі вчитель готує інструкцію до її виконання та добирає завдання, зміст яких інтегративно охоплює систему знань з предмета, що перевіряється, включаючи її основні структурні елементи. Відповідно до мети контролю та змісту навчального матеріалу вчитель добирає форму і ступінь складності завдань. Способи оцінювання вчитель теж обирає на свій розсуд [55].

В системі контролю великий інтерес і для вчителя, і для учнів мають тести ланцюгового характеру. Такі тести вибудовані таким чином, що кожне наступне завдання випливає з відповіді попереднього, але ніяким чином не вказує на його правильну відповідь.

Так звані ланцюгові тестові завдання можуть бути і відкритими (з короткою відповіддю), і закритими (з вибором правильної відповіді). Завдання вибору правильної відповіді складається з інструкцій і кількох відповідей, з яких потрібно вибрати правильну. Відкрите завдання з короткою відповіддю передбачає самостійну відповідь, як правило, згорнуту словом, словосполученням, числом. Однак вони мають будуватись на основі вимог, що ставляться до укладання: відповідність меті, навчальному матеріалу, містити декілька варіантів за рівнями, логічно та зрозуміло поданими [55].

Приклад ланцюгової системи завдань, яку можна використати на уроці української мови у 10 класі під час теми «Числівник» подано в додатку А. Кожна правильна відповідь оцінюється в один бал (правильні відповіді вказані в дужках).

З наведеного прикладу стає зрозуміло, що правильне виконання першого завдання є запорукою правильного виконання наступних завдань, оскільки допущення помилки в одному завданні генерує помилки в наступних завданнях.

При створенні системи ланцюгових завдань у тестовій формі слід звернути увагу на те, що можна використовувати тести різної форми і змісту,

що забезпечить інтерес учнів до їх виконання і допоможе не втратити інтерес до такого виду тестів.

До таких систем можна, насамперед, віднести завдання на перевірку ступеня засвоєння учнями мовної змістової лінії поточної програми (володіння граматичними засобами, нормами літературної мови, правилами орфографії та пунктуації, розвиток навичок розпізнавання), аналіз, порівняння, групування та класифікація мовних явищ, правильні та неправильні випадки слововживання).

Зауважимо, що при створенні ланцюгових систем можна використовувати не лише тести закритої форми, а й завдання, які пропонують записати розгорнуті відповіді на запитання. Приклад такої ланцюжкової системи тестового контролю подано в додатку Б. Оцінювання ланцюжкової системи тестів відповідає одному балу за правильну відповідь (як закритої, так і відкритої форми).

Перед використанням такої форми тестового контролю вчитель повинен пояснити чітко алгоритм виконання, умови виконання завдань, та надати рекомендації для виконання.

Практика школи показує, що форми перевірки на уроках української мови залишаються одноманітними: здебільшого йдеться про самостійне виконання учнями тестових завдань під час тематичної атестації чи самостійної роботи. В навчальному процесі вчителі-словесники використовують ланцюжкові системи тестових завдань при поточному та тематичному видах контролю. Тренажери використовуються на всіх етапах роботи з матеріалом і призначені для контролю, закріплення або повторення ступеня засвоєння матеріалу. Метою такого виду контролю у формі ланцюжкових тестів є виявлення прогалини в знаннях, уміннях і навичках школярів, формування в школярів умінь аналізувати оцінку тестового контролю та знайти шляхи подолання помилок.

Роботу з ланцюговими завданнями у тестовій формі, які мають навчальний характер, можна проводити на етапах і поглиблення, і

узагальнення, і повторення вивченого. Обов'язковим є аналіз результатів ланцюжкового тесту, учні мають навчитися пояснювати помилки у завданнях, а також аргументувати правильні відповіді. Таким чином можна уникнути «вгадування» відповідей (зокрема, це стосується завдань з вибором однієї правильної відповіді). При аналізі тестової роботи можна використовувати приклади тестів із правильними відповідями. При цьому дуже важливо прищепити кожному учневі усвідомлення причин помилок, зрозуміти, чому була обрана саме ця відповідь, у чому він помилився, яких знань бракувало для правильного виконання. Учні вчатьса самоаналізу, набувають умінь та навичок самовдосконалення [6].

Ланцюгові системи завдань у тестовій формі мають комплексний характер, оскільки орієнтовані на перевірку знань і вмінь, здобутих під час вивчення не лише окремих тем, а й розділів.

Для поточного, тематичного контролю також можуть використовуватися зв'язані системи завдань у тестовій формі, які пропонуються учням з різними можливостями навчання, тобто завдання оцінюються за ступенем складності. Однак, через їх особливості, ми вважаємо, що вони є найбільш ефективними при організації поточного контролю.

Ланцюгові системи поточного контролю будуються із завдань, які охоплюють основні елементи знань, умінь і навичок, набутих учнями на одному або останніх 2-3 уроках. Час проведення такого тесту не повинен перевищувати 10-15 хвилин. Обов'язковим етапом аналізу роботи є виявлення типових та індивідуальних помилок, доцільно при цьому надавати рекомендації щодо їх усунення. Тому для поточного або тематичного контролю успішності учнів у школі вчитель може підібрати або розробити зв'язані системи завдань у тестовій формі, які являють собою як ефективну форму контролю навчальної діяльності учнів, так і ефективний прийом навчання [6].

Перевагами ланцюгового тестування перед іншими видами тестів як форми оцінювання є: об'єктивність оцінювання і мінімальна залежність від

суб'єктивної думки вчителя; висока точність вимірювання навчальних досягнень; обробка результатів займає порівняно небагато часу [7].

Вважаємо, що використання технологій тестування разом із традиційними формами контролю на уроках української мови забезпечує якісну підготовку учнів до проходження зовнішнього незалежного оцінювання. В останні роки тестова методика утвердилася поряд із традиційними формами контролю в практиці вимірювання, фактичного та підсумкового оцінювання успішності учнів з предметів загальної середньої освіти, а з 2004 року (на підставі Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання запровадження зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти» від 25 серпня 2004 року № 1095) запроваджено зовнішнє незалежне оцінювання випускників закладів загальної середньої освіти, практика якого в провідних країнах світу давно загальноє визнана, адекватно оцінена і поширена. Результати зовнішнього оцінювання учнів закладів загальної середньої освіти за бажанням можуть бути визнані дипломами державного зразка та вступними іспитами до ЗВО [49].

Модернізація змісту освіти, зокрема й системи загальної середньої освіти, передбачає широке використання тестів як методу діагностики й оцінювання навчальних досягнень учнів з різних початкових дисциплін шкільного курсу і в процесі засвоєння, і під час підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання. Питання про якість педагогічної тестової діагностики професійної компетентності учнів пов'язана із валідністю тестів, об'єктивністю їх оцінювання, точністю методики тестування як методу вимірювання успішності, якісним добром інструментів для проведення тестів. Результатом ефективного навчання української мови є рівень підготовки учнів до ЗНО. Для якісної підготовки учнів до ЗНО вчителю-словеснику слід враховувати такі рекомендації:

- 1) визначити шляхи підготовки до складання учнями ЗНО. Виокремити форми роботи для забезпечення готовності одинадцятикласників до ефективного проходження ЗНО;

- 2) організувати контроль успішності учнів за допомогою тестових технологій на різних етапах уроків;
- 3) дотримуватись критеріїв оцінювання тестових завдань, у разі потреби переглядати їх;
- 4) посилити контроль за об'єктивністю семестрового та річного оцінювання учнів;
- 5) ознайомити учнів 11 класу та їх батьків з вимогами програм підготовки до ЗНО, інформувати про умови, порядок проходження ЗНО;
- 6) здійснювати систематичний контроль навченості учнів, аналізувати його результати;
- 7) урізноманітнити форми, методи і прийоми підготовки учнів до тесту;
- 8) застосовувати тестовий контроль на різних етапах уроку, для проведення самоконтролю пропонувати учням виконати вдома завдання в тестовій формі;
- 9) використовувати тестові завдання різної форми та рівня складності, користуючись матеріалами, вміщеними в підручниках та збірниках, рекомендованих Міністерством освіти та науки України, інформаційних матеріалів Українського центру оцінювання якості освіти;
- 10) навчити учнів алгоритму виконання тестових завдань різної форми, здійснювати аналіз результатів, виявляти типові помилки в роботах;
- 11) розвивати в учнів навички самооцінки, самоперевірки та самовдосконалення;
- 12) навчити учнів використовувати раціонально час на виконання тестів;
- 13) використовувати порівняння, зображення, метафори; розвивати уяву та творче мислення старшокласників; доповнювати теоретичний матеріал прикладами та наочністю;
- 14) впроваджувати комп'ютерні технології навчання, вчити учнів працювати з онлайн тестами;

15) пропонувати учням взяти участь у пробному ЗНО, щоб покращити їхню адаптацію до процесу ЗНО. Під час навчального процесу використовувати ділові ігри, що імітують процес ЗНО;

16) виховну роботу спрямовувати на підвищення мотивації учнів до проходження ЗНО;

17) підвищувати свій фаховий рівень шляхом участі в семінарах, конференціях, проходження курсів, онлайн навчання, зокрема, що стосується підготовки випускників до ЗНО.

Отже, виконання тестових завдань різних типів на будь-якому етапі уроку має бути систематичним, чітко продуманим, відповідати програмі та навчальному матеріалу підручників. Готовність випускників шкіл до проходження зовнішнього незалежного оцінювання залежить від системності роботи на уроках, вмінню виконувати тести, аналізувати помилки, працювати над їх усуненням. Лише повне усвідомлення завдань і цілей тестового контролю, вдале їх конструювання допоможе учням старшої школи подолати бар'єри у підготовці до ЗНО.

2.2 Вимоги до оцінювання засобами тестового контролю знань на уроках української мови в 10-11 класах

Проведена модернізація загальної середньої освіти передбачає реалізацію принципів гуманізації шкільної практики, її демократизацію, методичну переорієнтацію навчально-виховного процесу на комплексний розвиток особистості учня та формування його основних умінь. Важливу роль у навчальному процесі відіграє моніторинг якості освіти, адже діти мають не лише одержати той чи інший обсяг знань, а навчитись застосовувати їх на практиці в нових умовах. У цьому контексті змінюються й підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів.

Тестова форма має провідне місце в контролі успішності учнів у школі. У зв'язку з активним впровадженням системи зовнішнього оцінювання успішності учнів учителям-словесникам необхідно поживавити роботу з формування в учнів умінь виконувати тестові завдання різних форм і рівнів складності, широко практикувати тестування як педагогічну методику та форму контролю. Проте на практиці, на жаль, вчителі часто ігнорують таку форму контролю, не дотримуються принципів методики щодо проведення тестового контролю, необ'єктивно опрацьовують результати тестування, хоча така форма перевірки якості викладання мови вже давно є неперевершеною і широко використовується в школах.

Для розв'язання цієї проблеми та належного інформування педагогічної громадськості про запровадження системи зовнішнього оцінювання навчальних досягнень школярів з української мови Департамент загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України та Український центр оцінювання якості освіти підготували методичні рекомендації щодо використання тестових технологій у процесі вивчення української мови в закладах загальної середньої освіти [28; 42; 49; 67].

У текстах рекомендації надано чіткий інструктаж щодо організації навчальної діяльності старшокласників для успішної їх підготовки до ЗНО, виокремлено та описано систему роботи з різними видами тестів, описано методику проведення тестового контролю, визначено формат зовнішнього оцінювання якості навчання мови старшокласників, надано інформацію про порядок проведення ЗНО, умови підготовки тощо. Текст рекомендацій надруковано в спеціалізованій пресі [1; 16; 22; 23; 32; 49].

Матеріали зовнішнього оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови за попередні роки можна знайти безпосередньо в інформаційних зошитах та у виданнях («Вивчаємо українську мову та літературу», «Методичні діалоги», «Дивослово» та ін.).

Учителю мови слід пам'ятати, що запровадження системи незалежного оцінювання з української мови, основною формою якого є саме тестові

завдання, не передбачає повного обмеження чи послаблення інтенсивності інших видів навчальної діяльності учнів на уроках української мови. Навіть виконання тестових завдань, розроблених УЦОЯО (як і інші якісні стандартизовані тести), потребує поглибленої мовної підготовки, мовно-теоретичної спрямованості та вміння ефективно застосовувати це на практиці, а також навчання вмінню користуватися мовою, по-різному використовують ситуації спілкування. Запропонована УЦОЯО тестова система забезпечує комплексне оцінювання успішності учнів з української мови, враховує всі напрямки їх навчання в закладах загальної середньої освіти, розроблена з обов'язковим врахуванням державного стандарту освіти та вимог до знань, умінь та здібностей учнів з української мови, визначених чинними програмами.

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України [17], основними типами уроків і домашніх завдань з української мови є:

- класна та домашня (кількість домашніх завдань – одне-два, але не більше двох; при проведенні занять в парах пропонується два-три домашні завдання);
- словниковий диктант (у 9-10 класах кількість слів 36, в 11 класі – 48);
- педагогічні диктанти, твори та легенди;
- самостійна робота;
- тести (відкритої та закритої форми);
- створення таблиць, схем, написання конспектів (у старшій школі);
- робота зі словниками та інші види роботи, передбачені чинними програмами [17].

Щоб не перевантажувати учнів об'єктивною оцінкою своїх навчальних досягнень, з фронтальної контрольної роботи вилучено аудіювання та читання мовчки, але таку роботу можна і потрібно проводити як педагогічну. Види та форми проведення контрольних робіт подано в додатку В.

Як бачимо, основною формою контролю з теми є тестові завдання.

Учитель має право збільшити мінімальну кількість фронтальних іспитів, що залежить від рівня підготовки класу, здібностей тих чи інших учнів, умов праці тощо.

Перевірка мовних знань і вмінь здійснюється на основі завдань, визначених учителем (тестові завдання, диктант тощо), які залежать від змісту матеріалу, що вивчається. На уроках диктанти проводяться традиційною методикою. Виконання тестового контролю не повинно перевищувати 20-25 хвилин уроку, інший час на уроці відводиться на аудіювання та читання мовчки [42].

Оцінюючи навчальні уміння та знання учнів важливо враховувати такі норми:

- допущені позиційні помилки (зміна у-в, у-д) визначаються як орфографічні (при перевірці власних висловлювань під час складання ЗНО це питання уніфіковано);

- за умови відсутності учня під час написання тестового контролю знань, учитель має підготувати індивідуальне завдання для виконання учнем впродовж одного уроку.

Важливо пам'ятати, що перевірку тестового контролю та його оцінювання треба здійснити до наступного кроку.

2.3 Особливості конструювання тестів з використанням інтернет-технологій

Тестові технології – це технології оцінювання компетентностей учнів . Тестові завдання входять до підручників і навчально-методичних посібників (зошити для практичних робіт, зошити для тематичних робіт тощо), широко використовуються в закладах загальної середньої освіти для різних видів оцінювання навчальних досягнень і компетентностей учнів.

Актуальність проблеми впровадження сучасних оцінювальних технологій, на думку вченого І. Булаха, зумовлена «застарілістю наукових основ дидактики контролю, недосконалістю системи оцінювання навчальних досягнень учнів», оскільки «лише підготовлений певним чином комплекс завдань дає змогу з використанням певних діагностичних методів правильно оцінити рівень знань і вмінь суб'єктів навчання» [15].

Тест – це набір завдань із певної галузі знань чи предмета, який дає змогу кількісно оцінити знання, уміння, освітні досягнення та компетентність учня [7].

Тест складається з тестових завдань. Тестове завдання є «основною частиною тесту», містить інструкцію для учнів, текст завдання (питання), має однозначну правильну відповідь і ідентифікується за низкою показників» [27].

Терміни «тест», «експертиза», «вимірювання», «оцінка» відносяться до галузі тестології – «науки про створення та застосування тестів» [27]. Варто зазначити, що тести як засіб різноманітних випробувань, на думку вчених, з'явилися понад чотири тисячі років тому, а тестологія як експериментальна наука вперше була розроблена в рамках психології. Тестові вимірювання в педагогіці проводилися в 90-х роках XIX століття. Д. Райс (США) використовував розроблений ним тест як інструмент для вимірювання тривалого (8 років) навчання навичкам письма. Загалом історія впровадження тестової методики в освітню систему характеризується чергуванням періодів абсолютного невизнання тестів з фазами їх активного впровадження в педагогічну практику.

Отже, тестування (тестова діагностика) має безпосереднє відношення до поняття «вимірювання», зміст якого І. Булах та М. Мруга обґрунтовано пропонують розглядати в загальному значенні та контексті педагогічних вимірювань [15]. У першому значенні вимірювання (вимірювання) трактується як процес присвоєння конкретному показнику числового значення відповідно до його кількісного прояву за допомогою строго визначених правил вимірювання; у другому (вимірювання як метод педагогічного

вимірювання) – це метод, за допомогою якого вимірюваному показнику надається кількісне значення. При використанні тестування як методу вимірювання розглядається «процес вимірювання кількісних показників за допомогою тесту» [15]. Отже, на думку вчених, тестування як метод передбачає процедуру вимірювання - тестування, в якій у якості інструменту вимірювання використовується тест.

На думку Т. Лукіної, педагогічні вимірювання (як самостійний напрямок наукових досліджень і частина більш загального наукового напряму - педагогічної діагностики) є «процесом цифрового представлення рівнів прояву якостей зацікавленої особистості», їх можна розглядати як «практичну педагогічну діяльність, спрямовану на отримання об'єктивних оцінок рівня поточної та кінцевої підготовленості учнів та студентів» [39], а головна мета педагогічних вимірювань полягає в отриманні чисельних еквівалентів прояву ознаки, що цікавить дослідника, педагога.

Таким чином, тестування в педагогіці є методом і процесом педагогічного вимірювання, що полягає в кількісному вимірюванні рівня (обсягу) знань, умінь, навичок, характеристик, якостей та уявлень суб'єкта з метою оцінки того, що визначено. Засобом або інструментом вимірювання (засобом, за допомогою якого здійснюється вимірювання) в цьому процесі є тест (так як при усному опитуванні - бесіда або опитування; при письмових роботах - диктант, відповіді на запитання та інші види завдань).

У проаналізованих нами підручниках української мови для 10-11 класів після кожного параграфа є закриті тестові завдання (учень обирає відповідь(и) із запропонованих варіантів).

Останнім часом у своїй контрольно-оцінювальній діяльності вчителі все частіше використовують педагогічні тести. І це не випадково, адже вони забезпечують об'єктивність і порівнянність досягнутих учнями результатів, повноту і справедливість оцінювання їх навчальної діяльності.

Використання педагогічних тестів сприяє реалізації всіх контрольних функцій і виконує їх основні принципи. Тому вони стали найбільш ефективним засобом педагогічних вимірювань.

Існує багато визначень тесту, але, незважаючи на всю різноманітність, немає такого, яке було б прийнято всіма дослідниками без заперечень і не супроводжувалося уточненнями. Головний недолік, який регулює такий термінологічний хаос у теорії та практиці педагогічного вимірювання, полягає в тому, що сутність цієї категорії розуміється як сам метод дослідження (тестування як процедура оцінювання), так і лише як інструмент вимірювання (тестування як інструмент оцінювання). Щоб розрізнити ці два його втілення, у роботі термін «тест» ми вживаємо в значенні засобу вимірювання, а для характеристики його як методу використовуємо дієслово «тестування».

Незважаючи на наявність численних визначень та різних думок щодо педагогічного тесту, через різноманіття його сутнісних характеристик і властивостей під цим терміном будемо розуміти систему тестових завдань, упорядкованих за певною логікою (стратегією) їх подання, що забезпечує інформативність оцінки рівня та якості досягнутих у процесі навчання результатів освіти.

Отже, тест складається з тестових завдань, які відповідають певним критеріям і статистичним вимогам. Вони стають такими, після того, як зміст завдання в тестовій формі набув певної технологічності його оформлення, отримав опис інструкції до його виконання та правила оцінювання правильної відповіді, а також на основі якого пройшов попередній тест, статистичні властивості якого визначаються - валідність, надійність, складність, здатність до диференціації та ін. Завдання в тестовій формі повинні відповідати певним стилістичним вимогам: приналежність до однієї предметної області (професійна чистота); бути лаконічним і зрозумілим для будь-якого використаного виразу; мати логічну форму істинного судження; містити правильні та неправильні відповіді, відповідні змісту завдання; створити однакові умови для виконання завдання та його оцінювання для всіх, хто

підлягає тестуванню; бути незалежним від методів тестування (бланкового, комп'ютеризованого чи автоматизованого).

Отже, теорія педагогічних вимірювань працює з трьома основними поняттями, які відповідають етапам створення педагогічного тесту: завдання в тестовій формі, яке після перевірки якості змісту, форми та властивостей основ дається; статус тестового завдання. Тестові завдання, у свою чергу, разом з іншими тестовими завданнями утворюють власне педагогічний іспит як системну композицію завдань, що підпорядковані конкретним цілям тесту.

Щоб створити коректний тест (алгоритм побудови тесту вимірювання навчальних досягнень) з конкретної навчальної теми, необхідно виконати наступне:

- визначити мету тесту (тобто застосування тесту), вибір виду тесту;
- проаналізувати зміст навчальної теми (розділу, предмета) з метою виявлення найважливішого в цій темі, що необхідно для її засвоєння, і компетентностей, які учень повинен набути (удосконалити) під час вивчення теми;
- визначити структуру тесту та стратегію виконання завдання, створити тестову матрицю. Тестова матриця звучить так: «це структура організації, а також певний обсяг освітнього домену (знань, умінь, навичок, якостей, цінностей), представлених для оцінювання» [37].

Термін «домен» може включати зміст курсу навчання з предмету, вимірювання рівня засвоєння, вимоги до стандарту освіти, компетентності тощо. У предметній контрольній роботі визначення предметної області є еквівалентом або, власне, кінцевим результатом вивчення теми, розділу, предмета, еквівалентом засвоєння рівня навчальної програми та висновків за отриманими результатами [37] (які є обов'язковим для перевірки і свідчить про ступінь засвоєння учнями теми).

На першому етапі проєктування тесту спочатку визначається мета тестування залежно від виду педагогічного контролю – вхідного, поточного, тематичного чи підсумкового. Очевидно, що первинна перевірка визначає,

наскільки учні підготовлені до предмету, а не ставить мету оцінювання успішності. Поточний контроль показує хід оволодіння знаннями та вміннями на певному рівні і найчастіше виконує функцію діагностики для внесення коректив у навчальний процес. Тематичний контроль передбачає граничне (проміжне) оцінювання навчальних досягнень учнів з конкретного фрагмента галузі знань і прогнозує напрямок у підсумковому оцінюванні результатів навчання конкретного учня. Підсумковий іспит має на меті оцінити освітні результати, досягнуті учнями в процесі навчання, і характеризує досягнення бажаних вимог до засвоєння змісту предмета (формування фахових і ключових компетентностей, набуття професійних навичок, відповідність особистості розвитку з віковими особливостями норми тощо).

Також відповідно до мети тестування обирається вид тесту та визначаються підходи до його створення. Наприклад, щодо підсумкового контролю, визначається, який із підходів краще запровадити – нормативний (добір завдань за рівнем навчальних досягнень) чи критеріальний (добір завдань за вимогами до загальноосвітньої підготовки учні, формування технічних або ключових компетентностей) [55].

Після цього необхідно розібрати зміст навчального предмета або його окремого розділу (теми), виділяючи елементи знань і вмінь, досвід пізнавальної діяльності учнів та ціннісні відносини, що підлягають оцінюванню. На основі цього аналізу визначається структура тесту та стратегія постановки завдання – за рівнем засвоєння, за тематичним принципом відображення змісту, за складністю виконання (за статистичними показниками) тощо.

Далі визначається тривалість тесту, його обсяг (приблизна кількість завдань у тесті) та розробляється специфікація тесту, тобто визначається кількість завдань для конкретного елемента знань чи теми з урахуванням рівня знань його засвоєння або по відношенню до інших факторів обрана тестова стратегія.

Після розробки специфікації тесту починається робота над створенням самих завдань у формі тесту. При їх створенні вчитель може використовувати вже опубліковані набори тестів або створити їх самостійно, спираючись на власний досвід створення тестів. Відбір завдань для педагогічного іспиту та їх розміщення в ньому здійснюється відповідно до попередньо обраної стратегії подання завдань з урахуванням апріорних оцінок складності їх виконання, що базуються на власному досвіді. Фактично на цьому перший етап побудови педагогічного тесту завершено.

На другому етапі побудови педагогічного тесту проводиться його експериментальна перевірка для визначення статистичних властивостей завдань, завдяки чому завдання в тестовій формі мають статус тестових завдань з певними параметрами (валідність, складність, диференціальна здатність тощо). Цей етап починається з опрацювання методики апробаційного тесту та створення необхідних навчальних матеріалів для учнів і вчителів, які проводять апробацію. На цьому етапі встановлюється методика оцінювання педагогічного тесту та вибираються шкали інтерпретації результатів.

Професійно розроблені тести дозволяють за допомогою спеціальних процедур і методів об'єктивно й достовірно оцінити успішність учнів та ефективно використовувати результати тестів для підвищення якості загальноосвітньої підготовки учнів.

Як правило, у своїй педагогічній практиці вчитель використовує простіші методи побудови тесту, які не потребують значних зусиль при створенні якісного тесту. Проте спрощене затвердження підготовленого тесту має бути обов'язковим, оскільки воно дозволяє вчителю позбутися неякісних завдань і наблизити тестування до стандартизованої процедури, що характеризується об'єктивністю та достовірністю отриманих результатів.

На третьому етапі створення педагогічного тесту здійснюється підвищення якості тесту за результатами попереднього етапу. З тесту вилучаються ті завдання, які не відповідають критеріям якості з точки зору

статистичних параметрів, нові завдання змінюються або додаються для встановлення заздалегідь визначеного значення складності тесту, порядок завдань у тесті змінюється, якщо необхідно, тривалість тесту випробування та терміни його виконання будуть визначені на основі результатів спостережень, зроблених на етапі затвердження. подібне.

Проектування тесту завершується вибором способів інтерпретації результатів і побудовою шкали оцінок учнів. Об'єктивність і ефективність його висновків багато в чому залежать від обраної методики обробки та інтерпретації результатів тестування. Недосконалість цього етапу може перекреслити всі позитивні напрацювання, зроблені під час підготовчих робіт на попередніх етапах. Удосконалення педагогічного тесту є постійним процесом, який триває після кожного його проведення. Існує своєрідний цикл підвищення якості тесту, завдяки якому розробники доводять його до необхідного рівня досконалості. Звичайно, широке використання будь-якого тесту передбачає його попередню перевірку та коригування при необхідності.

Тестування наближається до стандартизованих процедур педагогічного вимірювання за умов, якщо:

- жоден учень не отримує переваг перед іншими;
- до всіх без винятку відповідей учнів застосовується заздалегідь визначена система оцінювання;
- тест складається з завдань однієї або кількох різних форм, до яких застосовуються відповідні вагові коефіцієнти, визначені статистичними засобами;
- тестування відбувається за однакових умов (час, тривалість, класифікація тощо) для різних груп учнів;
- групу випробуваних вирівнюють за мотивацією;
- усі учасники тестування виконують однакові завдання [55].

Очевидно, що для будь-якого тесту не може бути ідеального вибору системи тестових завдань, оскільки оптимальність їх системотвірних факторів не обмежується одним варіантом. Звичайно, якість педагогічного іспиту

багато в чому залежить від якості окремих завдань. Однак вона визначається не тільки цим критерієм. Тому що тест, який добре спрацював у вибірці учнів, може бути неефективним для інших, тому що він або важкий, або занадто легкий для них. Він не в змозі розрізнити (диференціювати) учнів із низькими або високими навчальними досягненнями, а тому не надає необхідної інформації про основну бажану різницю в їхніх навчальних досягненнях.

Отже, якісний педагогічний тест є інструментом контрольно-оцінювальної діяльності вчителя, за допомогою якого він може об'єктивно виміряти й оцінити властивості особистості, передбачені метою тесту.

Технологія оформлення тестових завдань передбачає дотримання ряду правил:

- кожне тестове завдання призначене для оцінки досягнення важливої та суттєвої навчальної мети. Слід уникати перевірки незначних або надто спеціальних знань;

- кожне тестове завдання повинно перевіряти відповідний рівень засвоєння знань, у тому числі вищих рівнів;

- умова має містити чітко сформульоване, зрозуміле конкретне завдання без двозначності у відповідях. Завдання має бути зосереджене на одній проблемі;

- оптимальна кількість варіантів відповідей у тестових завданнях – 5-8, за винятком окремих форматів тестування;

- запропоновані відповіді не повинні бути суб'єктивними судженнями, містити суб'єктивні оцінки, бути суперечливими або неприйнятими або недоведеними фактами. Тестові завдання мають містити лише елементи сучасних знань;

- варіанти відповідей мають бути однорідними;

- усі дистрактори мають бути вірогідними (правдоподібними);

- тестові завдання не повинні залежати одне від одного: інформація, що міститься в одному тестовому завданні, не повинна давати відповідь на інше

тестове завдання або, навпаки, незнання відповіді на перше завдання, не може перешкодити випробуваному відповісти на наступне запитання;

– забороняється використовувати нелогічні дистрактори, тобто такі, що не відповідають умові тестування або не пов'язані з розглядуваним поняттям (об'єктом);

– не рекомендується використовувати абсолютні терміни «все перераховане», «нічого з перерахованого», а також слова «ніколи», «завжди», «тільки», «іноді», «імовірно» як правильні відповіді або відволікаючі фрази;

– умова повинна бути сформульована максимально позитивно;

– при формулюванні умови слід уникати типових підказок: граматична невідповідність умови та можливих відповідей; повторення правильної відповіді зі слів умови; використання прикладів з підручника чи лекції як тестових завдань; найдовша правильна відповідь; дистрактори, що виключають один одного;

– для кожного тесту в процесі його затвердження розраховується середнє значення складності та трудомісткості, необхідне для визначення загального часу виконання тесту [55].

При здачі тесту необхідно використовувати тестові завдання різних типів і рівнів складності для перевірки всіх рівнів засвоєння матеріалу, в тому числі найвищого, з усіх важливих положень навчального предмета.

Передбачається, що в тесті оптимально (пропорційно) представлені завдання всіх рівнів складності пізнавальної діяльності на знання, розуміння, застосування, аналіз, узагальнення та оцінювання. Загалом на якість тесту істотно впливає індекс складності як тестових завдань, так і тесту в цілому, розрахований за спеціальними розрахунками текстознавців: якщо він не оптимальний, то тест як загалом буде або високий, або низький ступінь складності, що впливає на вимірювання результатів і, відповідно, на оцінку освітніх досягнень. Однак ми вважаємо, що навіть неспеціаліст може орієнтовно визначити рівень складності тесту (без використання спеціальних формул і розрахунків), знайшовши співвідношення кількості завдань різного

рівня в ньому відповідно до класифікації тестової когнітивної сфери. На нашу думку, оптимальними є такі співвідношення: 60:40 (тобто 60% тестових завдань рівнів знання, розуміння та застосування, так звані нижчі рівні пізнавальної діяльності та 40% вищих рівнів – аналіз, синтез, оцінювання); 65:35 і 70:30.

Тестування як метод вимірювання рівня навченості безпосередньо пов'язане з процедурою оцінювання – «переведення основного результату, отриманого в тестовій процедурі (балу), у відповідне число (оцінку) за певною шкалою» [37]; процес формулювання висновків на основі порівняння кількісних показників з еталоном. Процес перетворення (інтерпретації) називається масштабуванням. Вважаємо, що в шкільній практиці критеріальний підхід є оптимальним для переведення результатів тестування в оцінки (бали). Для цього необхідно визначити «вартість» правильної відповіді на завдання різної складності; скажімо за тестове завдання рівня знань – 1 бал; рівня розуміння та застосування – 2 бали; рівні аналізу та узагальнення – 3 та завдання рівня оцінювання (крім творчого завдання) – 4 бали.

Вивчення української мови в сучасних умовах зростання ролі інформаційних технологій має базуватися на їх активному використанні, що дозволить поживити, оптимізувати та урізноманітнити навчальний процес з методичного боку, удосконалювати пізнавальну діяльність школярів та розвивати їх творче мислення та інтерес до предмету. Навчальні комп'ютерні програми з української мови роблять значний рівень засвоєння мовного матеріалу, зокрема орфографії та пунктуації, доступнішим для школярів різного віку, сприяють логізації та раціоналізації процесу навчання мови, створюють умови для постійного повторення важливого навчального матеріалу. Серед цих програм Міністерством освіти і науки України затверджено програму лабораторії навчання української мови та літератури Інституту педагогіки АПН України «Практикум з української мови: 10-11 класи» (автори Л. Скуратовський, Г. Пелехова; розробник «Квазар-Мікро

Техно»). Програма спрямована на закріплення знань з української мови, набутих на уроці, оптимально охоплює матеріал усього шкільного курсу, будується на цікавих і змістовних завданнях, які розвивають активні мовні здібності учнів. Використання програми має на меті покращити мовну підготовку учнів, надихнути їх на вивчення рідної мови та допомогти створити умови для повторення основних тем шкільного мовного курсу.

Доцільним, корисним і ефективним було б використання в навчальному процесі електронних лексикографічних матеріалів, підготовлених Національним мовно-інформаційним центром НАН України (серія «Словники України»; 2001-2004 роки). Електронні словники допомагають учням розвивати словниковий запас, постійно збагачувати та вдосконалювати своє мовлення шляхом опрацювання словникового матеріалу, сприяти формуванню цілісного уявлення про слово як одиницю мови, оскільки ці словники дають вичерпну інформацію про слово – його написання, вимову, участь в утворенні синонімічних рядів, антонімічних пар, експресивних одиниць.

Наразі з ініціативи та підтримки Міністерства освіти і науки України розробляються й інші мовні програмні засоби, які модернізують методичні засоби вивчення рідної мови в загальноосвітній школі. Практика самостійної розробки та послідовного використання таких програм вчителями-мовниками також цілком можлива, але, звісно, потребує відповідної професійної підготовки, відповідного технологічного та науково-лінгвістичного досвіду, а також кваліфікованої експертизи.

Потужний ресурс інформаційного наповнення містить і може сприяти підвищенню обізнаності вчителя з мовним матеріалом та розмаїттю методичного діапазону навчання рідної мови: Інтернет-сайти мовної тематики (vesna.sammit.kiev.ua - «Весна» /словники та загалом корисні ресурси української мови/; ingresua.tripod.com/domivka.htm - ресурси українського слова; http://sae-ukraine.org.ua/ua/project_news/Google-serv-sidlya-vchitelya-Perskroki-novachka-publication/ - Google-сервіси для вчителя. Перші кроки

новачка тощо). Інформаційному та ілюстративному забезпеченню культурологічної лінії уроку значно посприяють матеріали сайтів, наповнені відомостями про класичну та сучасну культуру України (www.museum.org.ua - Український міжмузейний центр /відкритий музейний інформаційний ресурс/; www.honchar.org.ua - Український центр народної культури /Музей Івана Гончара/ та ін.).

На жаль, слід зазначити, що наразі існує значна кількість недосконалих тестів (псевдотестів) (іноді довільно відібраних тестових завдань, які не можуть вважатися тестами), створених некомпетентними людьми, які, на думку одного з провідних фахівців в галузі вітчизняної педагогічної тестології Т. Лукіної, завдають значної шкоди великій кількості об'єктів і суб'єктів педагогічної діагностики та суспільству в цілому, а саме: «вимірюваному - тим, що результати його навчальної діяльності неправильно оцінюють і дають неправильні рекомендації; педагогу - тим, що створює ілюзію його професіоналізму у цій сфері, привчає його до неправильних дій, отже, має негативний моральний вплив; громадськості - тим, що в неї формується хибне уявлення про результативність вітчизняної системи освіти та негативне ставлення до тестування взагалі як методу, зневіра в його можливостях» [37].

Події 2020-2022 років привернули увагу всього суспільства до технологій дистанційного навчання. Пандемія COVID-19 на кілька місяців унеможливила очне навчання, а дистанційне навчання стало єдиною доступною формою в системі середньої та вищої освіти, яка залишається актуальною і сьогодні в умовах воєнного стану.

Дистанційне навчання є однією з форм, яка виникла та вдосконалилася з розвитком Інтернет-технологій і сьогодні має чіткі характеристики, принципи та певні методичні розробки. До цього часу це була камерна форма, як правило, для дорослих або студентів, які хотіли вдосконалити та поглибити свої знання та навички в певній галузі. Методика проведення дистанційної освіти знаходиться в стадії формування, а її принципи та особливості стали серйозними викликами для системи освіти в цілому. Однією з передумов

створення ефективного освітнього середовища в освітньому процесі дистанційного навчання є використання сервісів Google.

Зокрема, для організації діагностики та контролю за виконанням домашніх завдань і самостійної роботи на уроці використовуються гугл-форми, за допомогою яких можна легко створювати анкети, вікторини, тестові завдання та анкети. Форму можна підключити до електронної таблиці Google і відповіді респондентів автоматично зберігаються в ній. У найзагальнішому розумінні тест – це набір завдань, у яких за допомогою кількісних показників виконання цих завдань оцінюються певні характеристики людини. За допомогою цього інструменту можна розробити тест або опитування за лічені хвилини: створити форму, підготувати завдання, вибрати тип відповіді. Учитель може легко провести опитування по темі і дізнатися, наскільки добре учні її засвоїли, а також проаналізувати свою роботу.

Google forms – одна з альтернативних і потужних хмарних технологій для побудови системи тестування для моніторингу навчальної діяльності учнів. У тестах можна використовувати зображення, графіку, відео. Створені завдання не потрібно завантажувати на комп'ютер – вони зберігаються в хмарі та доступні з різних пристроїв і в різний час. Для кожного заданого питання виконується графічна інтерпретація числових даних у вигляді діаграм різного типу. Результати тестування можна зв'язати з таблицею. Створений файл електронної таблиці зберігається на диск Google облікового запису. Розроблену тестову форму можна легко інтегрувати як окремий фрейм або як гіперпосилання на документ у вже створених Інтернет-ресурсах (Додаток Г).

Функції створення тестів за допомогою Google Forms:

1) можливість продемонструвати правильні відповіді після заповнення форми;

2) миттєвий результат; при цьому мінімальний бал за правильну відповідь становить 1 бал, тобто для оцінювання тестів з вибором правильних відповідей необхідно створити додаткову шкалу переведення результатів тестування в шкільну оцінку;

3) серед недоліків визначено роботу з тестами відкритого типу, а саме: відповідь має збігатися з посиланням. Тому деякі тести потрібно перевіряти вручну.

Сервіс Google Forms дозволяє створювати тести, анкети, анкети будь-якої форми та складності. Його перевагами при створенні тестів є:

- уміння знаходити одну або кілька правильних відповідей, встановлювати відповідність;
- запитання чи відповідь може бути як текстовим, так і візуальним (фото, відео);
- результати учнів представлені у вигляді зрозумілих статистичних даних (кругових діаграм тощо);
- швидкий аналіз результатів у формат, зручний для перегляду з таблиць Google;
- можливість друку створеної форми [4].

І що найголовніше, учні можуть бути будь-де!

Як показує практика, вчителі мови найчастіше використовують Google Classroom та Google Forms для тестового контролю, миттєвого оцінювання з можливістю виставлення балів за правильні відповіді, роботи з навчальними ресурсами: «Всеосвіта», «На Урок», «YouTube, Всеукраїнська школа онлайн для 5-11 класів» [2]. Також вчителі-словесники можуть використовувати корисні ресурси, які урізноманітнюють аудиторну роботу як очно, так і дистанційно (Додаток Д).

Учителеві слід пам'ятати, що на виконання завдань із вибором однієї правильної відповіді необхідно відводити близько хвилини, а кількох правильних відповідей чи збігів – півтори хвилини.

Важливо навчити учнів не лише правильно виконувати завдання, а й швидко їх виконувати, щоб максимально наблизити їх до умов, у яких працюватимуть випускники під час ЗНО. На цьому етапі вчитель повинен навчити учнів алгоритмам виконання тестових завдань різного типу, аналізувати результати тестування, виявляти помилки та визначати шляхи їх

усунення. Доцільно надати учням конкретні вказівки щодо виправлення виявлених помилок.

При розробці тестів слід звернути увагу на різноманітність запропонованих завдань за змістом і формою, що дозволяє уникнути одноманітності та забезпечити постійну стійку мотивацію учнів до роботи.

Не варто обмежуватися завданнями закритої форми, доцільно пропонувати учням і відкриті завдання, в яких вони повинні самостійно записати повні відповіді на запитання.

Учителів необхідно пам'ятати, що проблемна база повинна бути сформульована переважно у формі позитивного речення, щоб воно було максимально коротким, лаконічним і однозначним, а можливі відповіді – зрозумілими для учнів. Не варто вказувати прізвище автора після використаної в тексті фрази, щоб не забруднювати завдання зайвою інформацією і не відволікати від головного. Особливу увагу слід звернути на теми, які завжди були дуже складними для тестованих, а саме: «дзвінки та глухі приголосні», «уподібнення приголосних», «рід незмінних іменників», «закінчення -а, - у» у родовому відмінку однини іменників II відміни», «відмінювання числівників» тощо.

Вчителі можуть запропонувати учням скористатися програмою тестування MyTestXPro, яка є однією з найкращих на сьогодні. До беззаперечних переваг MyTestXPro слід віднести те, що це безкоштовна програма, яка легко інсталується, має зручний інтерфейс (Додаток Е).

Навчальні платформи слід пропонувати учням, щоб покращити їхні навички складання тестів. Наприклад: 1) <http://www.testportal.gov.ua> (Уся інформація щодо проведення ЗНО. Характеристики тестів із усіх предметів і критерії оцінювання завдань із розгорнутою відповіддю. Два рівні складності сертифікаційної роботи (тесту) з української мови та літератури); 2) <http://osvita.ua> (Особливості тесту ЗНО - 2015 року з української мови і літератури та матеріали для підготовки до ЗНО з української мови (Завдання тестів ЗНО з української мови та літератури минулих років, тести ЗНО онлайн

з української мови та літератури)); 3) <http://testzno.com.ua> (На сайті можна перевірити свої сили в написанні тестів ЗНО з різних предметів, у т.ч. з української мови та літератури. Тестування проводиться анонімно без попередньої реєстрації. Інформація про тестування учасника є конфіденційною). Це не вичерпний перелік засобів інформаційної підтримки для підготовки до ЗНО та роботи з тестами [40; 65; 68].

Тестові технології:

- забезпечують високий рівень освіти;
- сприяють формуванню ціннісного ставлення до навчання;
- розвивають пам'ять, логічне мислення;
- розвивають вміння робити правильний вибір;
- знижують рівень тривожності;
- допомагають вчителю здійснювати корекцію знань.

Отже, тестування в школі може надати вчителю важливу інформаційну підтримку для організації навчального процесу, підвищити якість і ефективність методів навчання, реалізувати індивідуальний підхід до кожного учня.

ВИСНОВКИ

Протягом кількох останніх десятиліть науковці та вчителі-практики шукали ефективні шляхи підвищення якості навчальних досягнень учнів. Окрім низки пропозицій, важливу роль наразі відіграє використання тестових технологій. Відомою і поширеною формою контролю успішності учнів є тестовий контроль. У його застосуванні накопичено великий методичний досвід.

Питаннями підвищення якості знань учнів займалися вчені І. Булах, Л. Коваленко, О. Ляшенко, Л. Плетньова та ін. Ці автори розглядали теорію педагогічних тестів, форми тестових завдань, розробляли методику тестування, алгоритми обробки результатів та їх інтерпретації. У працях дослідників відображено можливість перевірки шкільної успішності школярів за допомогою тестових оцінок.

У цьому контексті вчителі впроваджують у шкільну практику тестування як метод контролю. Така технологія є системною, добре вписується в загальну структуру уроку під час вивчення та закріплення нового матеріалу, підвищує інтерес до навчання та відповідальність за його результати.

Тестові завдання мають суттєві переваги перед іншими формами контролю: вони високотехнологічні, можуть бути розроблені, виконані та перевірені на комп'ютері, потребують невеликих часових ресурсів для виконання та перевірки, порівняно нескладні у проведенні, що дає змогу спростити саму процедуру контролю від його підготовки та здійснення до перевірки й аналізу, а також вивільнити час для інших видів роботи на уроці, Як порівняно нова і сучасна освітня технологія, тести активізують пізнавальну діяльність школярів, сприяють розвитку в них здатності зосереджуватися, робити правильний вибір, усувають неточності та незавершеність у формулюванні окремих тверджень. А головне, за їх допомогою процес перевірки навчальних досягнень учнів (рівня знань з предмету, сформованості

відповідних умінь і навичок) суттєво об'єктивується та захищається від суб'єктивної думки вчителя чи іншого контролюючого, вони забезпечують справді рівні умови для кожного учасника освітнього процесу в моніторингу результатів навчання. Ці переваги тестів перед іншими формами контролю є найважливішими, оскільки як учні, так і їхні батьки та керівники навчальних закладів серед усіх інших вимог до оцінювання на перше місце ставлять їх об'єктивність.

Вимірювання та оцінювання результатів навчання учнів наразі широко впроваджується в нашій державі і є важливим для відтворення в Україні технології стандартизованих тестів, яка успішно використовується в більшості країн. Якість і ефективність їх (тестів), а також надійність і правильність залежать від компетентності спеціалістів, які складають запроваджені на державному рівні тести, рівня обізнаності вчителів з основами теорії тестології, уміння не давати неправильні (більшою чи меншою мірою) тести для виконання.

Тестові завдання однаково призначені для проведення поточного, тематичного та підсумкового (зокрема незалежного зовнішнього оцінювання) контролю, учням можуть пропонуватися різні можливості навчання, тобто передбачати градацію завдань за ступенем складності, мати творчу спрямованість. Переваги тестування перед традиційними формами контролю успішності полягають також у тому, що з його допомогою знижується характерна для тесту емоційна напруга дітей, контроль здійснюється у формі, яка створює відчуття комфорту та формує позитивне ставлення.

Використання технологій тестування відбувається в три етапи: теоретична і практична підготовка вчителя та учнів до тестування, організація тестування, аналіз і корекція результатів.

Проаналізовано, що під час вивчення української мови та літератури за дистанційною формою навчання учням можна запропонувати роботу на різних серверах Google. Кожен із них має свої особливості створення та

безпосереднього використання на уроці, тому їх ефективність залежить від умілого та доцільного використання вчителем.

Звичайно, тест не є універсальним засобом вимірювання навченості. Для діагностування творчих здібностей, врахування індивідуально-психологічних особливостей особистості широко використовуються твори, проекти, занурення в середовище. Однак у цьому випадку мова йде про інший вид вимірювання та оцінки. І це жодним чином не применшує важливості тестування для діагностики початкових досягнень учнів.

Як показує дослідження тестові завдання надають можливість перевірити рівень засвоєння значної частини навчального матеріалу, одночасно охопити велику кількість учнів, забезпечити об'єктивність в оцінюванні знань, не потребують значних зусиль і часу для їх перевірки. Разом з тим використання тестів не сприяють розвитку культури мовлення учнів, що може привести до деякою формалізму в знаннях.

Подальші наші дослідження ми вбачаємо в оцінюванні рівня навчальних досягнень учнів засобами комп'ютерного тестування, підготовки старшокласників до проходження не лише ЗНО, а й НМТ, який складають учні другого рік поспіль.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Особливості методики тестування. *Завуч*. 2007. № 31 (325), листопад.
2. Google-сервіси для вчителя. Перші кроки новачка. URL: http://sae-ukraine.org.ua/ua/project_news/Google-serv-sidlya-vchitelya-Perskroki-novachka-publication/ (дата звернення: 11.09.2022 р.).
3. Міністерство освіти і науки України. Державна наукова установа «Український інститут науково-технічної експертизи і інформації». URL: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-1AB906A041886/list-BD57D40B26> (дата звернення: 23.08.2022 р.).
4. Тестові технології навчання з української мови та літератури. URL: <http://timso.koippo.kr.ua/hmura9/testovi-tehnolohiji-navchannya-z-ukrajinskoji-movy-ta-literatury/> (дата звернення: 20.09.2022 р.).
5. Використання тестових технологій на уроках української мови у 7 класі при вивченні дієслова. URL: <http://timso.koippo.kr.ua/hmura9/vykorystannya-testoviyh-tehnolohij-na-urokah-ukrajinskoji-movy-u-7-klasi-pry-vyvchenni-dijeslova/> (дата звернення: 17.03.2022 р.).
6. Максименко Н. В. Використання тестових технологій у процесі вивчення української мови і літератури. URL: http://ukrmova.ucoz.ua/publ/jaremenko_v_o/vikoristannja_testovikh_tekhnologij_u_procesi_vivchennja_ukrajinskoji_movi_i_literaturi/7-1-0-2 (дата звернення: 27.10.2022 р.).
7. Використання тестових технологій на уроках української мови та літератури. URL: https://infourok.ru/vikoristannya_testovih_tehnology_na_urokah_ukransko_movi_ta_literaturi-298881.htm (дата звернення: 14.10.2022 р.).
8. Навчальні програми загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalniprogrami> (дата звернення: 16.08.2022 р.).

9. Авраменко О. М. Українська мова та література. Завдання в тестовій формі. II частина. Київ: Грамота, 2010. 136 с.
10. Авраменко О. М., Блажко М. Б. Українська мова та література. Довідник. Завдання в тестовій формі. I частина. Київ: Грамота, 2010. 496 с.
11. Авраменко О. М., Блажко М. Б. Українська мова та література: Довідник. Завдання в тестовій формі. I частина. Київ: Грамота, 2014. 552 с.
12. Биков В. Ю., Богачков Ю.М., Жук Ю.О. Моніторинг рівня навчальних досягнень з використанням інтернет-технологій: [моногр.]. Київ: Педагогічна думка, 2008. 128 с.
13. Питюр О. Бомбезна українська. Як спланувати та провести мовний табір. [у 2-х ч.]. Київ, 2021. Ч. 2. Весняні мовні табори для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з української мови і літератури. 113 с.
14. Босак С. П. Українська мова. Експрес-репетитор для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання: Пунктуація. Київ: Генеза, 2010. 128 с.
15. Булах І. Є., Мруга М. Р. Створюємо якісний тест. Київ: Майстер-клас, 2006. 160 с.
16. Вивчаємо українську мову та літературу. URL: [http://journal.osnova.com.ua/journal/4-Вивчаємо_українську_мову_та_літературу_\(дата_звернення:_24.10.2022_р.\)](http://journal.osnova.com.ua/journal/4-Вивчаємо_українську_мову_та_літературу_(дата_звернення:_24.10.2022_р.)).
17. Вимоги до виконання письмових робіт учнів загальноосвітніх навчальних закладів і перевірки зошитів з української мови та літератури, зарубіжної літератури у 5-11 класах: метод. реком. (витяг з листа МОН України № 1/9-301 від 28.04.2006 р.). URL: [https://zakononline.com.ua/documents/show/122287_122287_\(дата_звернення:_07.09.2022_р.\)](https://zakononline.com.ua/documents/show/122287_122287_(дата_звернення:_07.09.2022_р.)).
18. Впровадження нових педагогічних технологій на уроках української мови та літератури: за матеріалами роботи Міжрегіональної експериментальної творчої групи вчителів української мови і літератури Полтавської, Сумської та Харківської областей. Харків: ХОНМІБО, 2006. 264 с.

19. Голокоз Н. В. Методичні рекомендації щодо використання тестових технологій у процесі вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах. *Таврійський вісник освіти*. 2013. № 2 (42). URL: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe (дата звернення: 2022 р.)

20. Данилейко О. Л. Українська мова. Експрес-репетитор для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання: Лінгвістика тексту. Стилїстика. Розвиток мовлення. Київ: Генеза, 2010. 48 с.

21. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ столїття»). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> (дата звернення: 11.05.2022 р.).

22. *Дивослово*. URL: <https://dyvoslovo.com.ua/> (дата звернення: 18.10.2022 р.).

23. *Дивослово*. 2007. № 2. С. 22–26.

24. Дидактико-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів на засадах компетентнісного підходу: [моногр.] / О. Я. Савченко, Н. М. Бібік, Т. М. Байбара та ін. Київ: Педагогічна думка, 2012. 192 с.

25. Дистанційні технології в освіті: зб. наук.-метод. реком. щодо організації виховання, навчання та розвитку учасників освітнього процесу під час карантину / під ред. Ю. О. Бурцевої, Д. В. Малєєва. – Краматорськ: Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2020. 95 с.

26. Енциклопедія освіти / [Академія пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень]. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

27. Запровадження моніторингових систем оцінювання якості загальної середньої освіти на основі тестових технологій: метод. реком. / за ред. О. І. Ляшенка, Ю. О. Жука. Київ: Педагогічна думка, 2019. 134 с.

28. Зовнішнє тестування з української мови. Інформаційні матеріали. Київ: УЦОЯО, 2006. 40 с.

29. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої

освіти у 2022/2023 навчальному році. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recome ndazii/2022/08/20/01/Dodatok.3-5.klas-ukr.mova.6-11.klasy- ukr.mova.20.08.2022.pdf> (дата звернення: 12.10.2022 р.).

30. Клименко Л. Зовнішнє тестування навчальних досягнень учнів. URL: <https://osvita.ua/school/method/1336/> (дата звернення: 21.08.2022 р.).

31. Коваленко Л. Моніторинг зовнішнього оцінювання навчальних досягнень з української мови. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2006. № 30.

32. Коваленко Л. Тестуванню – так! *Методичні діалоги*. 2006. № 1.

33. Контроль освітніх результатів учнів ліцею в умовах інтегрованого навчання: метод. посіб. / Ільченко В. Р., Гуз К. Ж., Засєкіна Т. М., Ільченко О. Г., Гринюк О. С., Антонюк М. А., Олійник І. М., Білик Н. І., Ляшенко А. Х., Педенко В. П. Київ: КОНВІ ПРИНТ, 2021. 150 с.

34. Костусенко О. Ю., Шелехова Г. Т., Гнаткович Т. Д. Оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів з української мови та літератури. Ужгород: Гражда, 2018. 92 с.

35. Критичне мислення: велика база текстів, вправ, тестів, інструментів. URL: <http://www.evolkov.net/critic.think/index.html> (дата звернення: 20.08.2022 р.).

36. Кузьмінський А. І., Омеляненко С. В. Технологія і техніка шкільного уроку: навч. посіб. Київ: Знання, 2010. 335 с.

37. Кухар Л. О., Сергієнко В.П. Конструювання тестів. Курс лекцій: навч. посіб. Луцьк, 2010. 182 с.

38. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти у країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): [моногр.]. Київ, 2009. 329 с.

39. Лукіна Т.О. Педагогічна діагностика: завдання, методи, інструменти: навч.-метод. матеріали до модуля. Київ: Проект «Рівний доступ до якісної освіти в Україні», 2007. 59 с.

40. Лященко К. В. Google-сервіси: можливості та перспективи використання у сучасному освітньому середовищі. URL: <http://www.psyh.kiev.ua/> (дата звернення: 23.06.2022 р.).

41. Методика державної підсумкової атестації у формі зовнішнього незалежного оцінювання випускників гімназії: метод. реком. / О. І. Лященко, Т. О. Лукіна, Ю. О. Жук, Л. С. Ващенко, С. Г. Головка, А. В. Гривко, С. О. Науменко; за заг. ред. Ю. О. Жука. Київ: КОНВІ ПРІНТ 2021. 83 с.

42. Методичні рекомендації щодо використання тестових технологій у процесі вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах (Із додатку до листа Міністерства освіти і науки України від 29.12.2006 р. № 1/9-795). URL: <https://gapon.te.ua/informatsiina-platforma/materialy-monu/otsiniuvannia/item/114-iz-dodatku-do-lysta-monu-1-9-795-vykorystannia-testovykh-tekhnologii-na-urokakh-uml> (дата звернення: 09.08.2022 р.).

43. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання / авт. кол.; за ред. Є. М. Бачинської, О. В. Матушевської. Біла Церква: КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів». 2020. 109 с.

44. Навчальні програми для 10-11 класів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiiv> (дата звернення: 03.09.2022 р.)

45. Науменко С. О. Тестові технології оцінювання компетентностей учнів: міжнародний досвід. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 6 (40). С. 19–30.

46. Новосьолова В. І. Українська мова. Експрес-репетитор для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання: Орфографія. Київ: Генеза, 2010. 88 с.

47. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. Київ: Знання України. 2003. 448 с.

48. Організаційно-методичне забезпечення моніторингових досліджень

якості загальної середньої освіти: [моногр.] / за ред. О. І. Ляшенко. Київ: Педагогічна думка, 2011. 160 с.

49. Міністерство науки і освіти України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://mon.gov.ua> (дата звернення: 15.04.2022 р.).

50. Паращенко Л. І., Леонський В. Д., Леонська Г. І. Тестові технології у навчальному закладі: [метод. посіб.]. Київ: Майстерня книги, 2006. 217 с.

51. Педагогічне оцінювання і тестування. Правила, стандарти, відповідальність / Я. Я. Болюбаш, І. Є. Булах, М. Р. Мруга, І. В. Філончук. Київ: Майстер-клас, 2007. 272 с.

52. Плетньова Л. В., Коваленко Л. Т. Українська мова. Експрес-репетитор для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання: Морфологія. Київ: Генеза, 2010. 88 с.

53. Плетньова Л. В. Системи завдань у тестовій формі на уроках української мови (на матеріалі морфології). *Українська мова і література в школі*. 2007. № 4. С. 17–20.

54. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.

55. Практичний посібник для розробників тестових завдань / упоряд. С. Мудрук. URL: https://uu.edu.ua/upload/Osvita/Navch_metod_d_t/Navch_metod_materiali/Upravlinnya_navchannyam_i_znannyami/Manual_for_test_writers.pdf (дата звернення: 21.09.2022 р.).

56. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.10.2022).

57. Раков С. А. Система оцінювання якості освіти як складник національної системи освіти: педагогічний аспект. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2006. № 30. С. 11–14.

58. *Вісник*. ТИМО. URL: https://monitoring.in.ua/up/files/publikacii/Ukraine/testovi_tehnologii_v_osviti.pdf

(дата звернення: 23.08.2022 р.)

59. Садкіна В. І. 101 цікава педагогічна ідея. Як зробити урок. Харків: Вид. група «Основа», 2009. 88 с.

60. Семенов О. М. Електронний навчально-методичний комплекс «Словесник». URL: <http://www.children.eduuua.net>.84 (дата звернення: 2022 р.).

61. Теоретико-методичні засади побудови моніторингових систем оцінювання якості загальної середньої освіти: [моногр.] / за ред. О. І. Ляшенка, Ю. О. Жука. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 192 с.

62. Ляшенко О. І., Раков С. А. Тестові технології і моніторинг в системі освіти України: стан і перспективи розвитку. URL: https://monitoring.in.ua/up/files/publikacii/Ukraine/testovi_tehnologii_v_osviti.pdf (дата звернення: 12.08.2022 р.).

63. Тестові технології оцінювання компетентностей учнів: посіб. / за ред. О. І. Ляшенка, Ю. О. Жука. Київ: Видавничий дім «Сам», 2017. 128 с.

64. Техніка інтелектуальних карт (mind mapping) для організації думок і не тільки. URL: <http://worldny.com/mind-mapping-technique/> (дата звернення: 13.08.2022 р.).

65. Українська мова і література в школі. URL: http://nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Umls (дата звернення: 23.08.2022 р.).

66. Українська мова та література в середніх школах, гімназіях, ліцеях і колегіумах. 2006. № 9–10. С. 48–56.

67. Українська мова: Зовнішнє оцінювання: навч. посіб. із підготовки до зовнішнього оцінювання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Київ: УЦОЯО, 2007. 56 с.

68. Український тезаурус. URL: http://www.geocities.com/hommah_chorny/87 (дата звернення: 08.09.2022 р.).

69. Шелехова Г. Т., Кузьмич О. А. Українська мова. Експрес-репетитор для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання: Синтаксис. Київ: Генеза, 2010. 128 с.

70. Шкільне життя. URL: <https://www.schoollife.org.ua/usi-uroky->

[ukrajinskoji-movy-ta-literatury/](#) (дата звернення: 11.09.2022 р.).

71. Щурова Т. В. Готуємося до творчого завдання. Харків: ТОВ «Українська книжкова мережа», 2010. 64 с.

Додаток А**Приклад ланцюжкової системи тестових завдань з теми****«Числівник»**

Тема: «Числівник»

Завдання 1-12 мають варіанти відповідей, із яких лише одна правильна.

Виберіть правильну відповідь і позначте її.

1. Числівником є слово

- 1) сімка
- 2) семеро (+)
- 3) сімдесятиліття
- 4) семиповерховий

2. За значенням і граматичними ознаками цей числівник належить до

- 1) кількісних (+)
- 2) порядкових

3. Числівники цього розряду

- 1) змінюються за родами, числами і відмінками
- 2) змінюються за відмінками (+)

4. Такі ж особливості змінювання має і числівник

- 1) шостий
- 2) сто сороковий
- 3) п'ятдесят вісім (+)
- 4) дві тисячі чотириста другий

5. Цей числівник за будовою є

- 1) простий
- 2) складний
- 3) складений (+)

6. Таким же за будовою є і числівник

- 1) дев'яносто
- 2) одна третя (+)
- 3) одинадцяторо
- 4) двохсотий

7. Цей числівник є

- 1) цілим числом
- 2) дробовим (+)
- 3) збірним

8. Укажіть особливість відмінювання таких числівників

- 1) чисельник відмінюється як ціле число, знаменник – як прикметник у множині (+)
- 2) відмінюються обидві частини, які у всіх відмінках пишуться разом
- 3) у всіх відмінках, крім називного і знахідного, мають закінчення –а

9. Інші особливості відмінювання має числівник

- 1) дванадцять (+)
- 2) дванадцяторо

10. У реченні Дівчинка придбала канцелярського приладдя на ... гривень він виступає

- 1) підметом
- 2) додатком

- 3) означенням
- 4) обставиною (+)

11. Таку ж синтаксичну роль виконує і числівник у реченні

- 1) Літературний вечір розпочнеться о вісімнадцятій годині. (+)
- 2) У спортивних змаганнях брали участь учні п'ятих класів.
- 3) Сім – щасливе число.
- 4) Суботнього вечора ми переглядали телепередачу «П'ять копійок».

12. Цей числівник має такі характеристики

- 1) кількісний, ціле число, простий, місцевий відмінок
- 2) порядковий, простий, давальний відмінок, жіночий рід, одинна
- 3) кількісний, ціле число, простий, давальний відмінок
- 4) порядковий, простий, місцевий відмінок, жіночий рід, одинна (+)

Додаток Б

Ланцюжкова система тестового контролю з різними типами завдань

Тема: «Прикметник»

Завдання 1, 2, 6 і 7 мають варіанти відповідей, із яких лише одна правильна. Виберіть правильну відповідь і позначте її.

У завданнях 3-5 та 8-12 на місці пропусків упишіть відповіді.

1. Ознаку предмета, яка може бути в ньому більшою чи меншою мірою, позначають прикметники

- 1) якісні (+)
- 2) відносні
- 3) присвійні

2. До цієї групи належить прикметник

- 1) східний
- 2) повний (+)
- 3) ведмежий
- 4) дубовий

3. Утворіть і запишіть просту форму вищого ступеня цього прикметника (повніший)

4. Утворіть і запишіть просту форму найвищого ступеня цього прикметника (найповніший)

5. Значення цього прикметника посильте за допомогою ще одного префікса (якнайповніший або щонайповніший)

6. Утворений вами прикметник належить до групи

- 1) твердої (+)
- 2) м'якої

7. До такої ж групи належить і прикметник

- 1) дружній
- 2) синє
- 3) поганий (+)

4) мужня

8. Утворіть і запишіть просту форму вищого ступеня цього прикметника, яка утворюється від іншої основи (гірший)

9. Утворіть і запишіть повну нестягнену форму називного відмінка жіночого роду цього прикметника (гіршая)

10. Запишіть закінчення, яке матиме цей прикметник у формі місцевого відмінка однини (ій)

11. У формі ще якого відмінка однини прикметники жіночого роду матимуть таке ж закінчення? (давального)

12. Запишіть прикметник безкрая у формі цього ж відмінка однини (безкрай)

Додаток В

Фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт у 10 класі

Рівень	Рівень стандарту		Філологічний рівень	
Фронтальні види контрольних робіт				
<i>Форми контролю</i>	I	II	I	II
<i>Перевірка мовної теми</i>	2	2	3	3
<i>Письмо: есе</i>	2	3	1	1
<i>переказ</i>	-	-	1	1
<i>твір</i>	-	-	1	1
Індивідуальні види контрольних робіт				
<i>Говоріння: діалог</i>	1	-	1	-
<i>усний переказ</i>	1	-	1	-
<i>уний твір</i>	-	1	-	1

Фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт в 11 класі

<i>Рівні</i>	<i>рівень стандарту</i>		<i>академічний рівень</i>		<i>філологічний рівень</i>	
	Семестри	II	I	II	I	II
Фронтальні види контрольних робіт						
<i>Перевірка мовної теми</i>		2	2	2	3	3

<i>Письмо:</i> <i>переказ</i>		1	1	1	1	1
<i>твір</i>		-	1	-	1	1
<i>Правопис:</i> <i>диктант</i>		1	1	1	1	1
Індивідуальні види контрольних робіт						
<i>Говоріння:</i> <i>діалог</i>		-	1	-	1	1
<i>усний переказ</i>		-	1	-	1	1
<i>усний твір</i>		1	–	1	1	1

Додаток Г

Приклади тестових завдань у Google forms

Диск

Створити

Мій диск

Пропоновані

- Тести. Орфоепічна норма
Ви редагували за останній місяць
- Тести. Засоби емоційної виразності
Ви редагували за останній місяць
- Вивчення прийменників. Синтаксична норма.
Ви редагували за останній місяць

Тести.Орфоепічна норма

Запитання | **Відповіді** 27 | Налаштування

Усього балів: 12

Правил чергування у/в дотримано в рядку:

- побував у Англії
- погляд в майбутнє
- вистава в театрі
- випустила у акваріум

Правил чергування у/в дотримано в усіх рядках, ОКРІМ:

- була в Італії, плавав в озері
- жила в Одесі, служив в армії
- сидіти в автобусі, працювати в аптеці

Тести.Орфоепічна норма

Запитання | **Відповіді** 27 | Налаштування

Усього балів: 12

Статистика

Сер.рівень Бали: 9,19/12	Середній бал Бали: 10/12	Діапазон Бали: 2–12
-----------------------------	-----------------------------	------------------------

Розподіл балів

Набрані бали	Респондентів: #
2	1
4	2
5	1
6	2
7	1
9	4
10	3
11	8
12	5

Запитання, на які часто відповідають неправильно ?

Тести. Орфоепічна норма

Задання Відповіді 27 Налаштування Усього балів: 12

Результати [Оголосити результати](#)

Електронна пошта	Результат / 12	Оголошено результат
prisaznadiana6@gmail.com	6	25 лист. 12:17
dasha.panasiuk20.05.07@gmail.com	11	25 лист. 12:18
mastalirnasta@gmail.com	4	25 лист. 12:22
valeria.akad@gmail.com	11	25 лист. 12:23
katiagirl22888@gmail.com	4	25 лист. 12:26
dashaparshenko103@gmail.com	10	25 лист. 12:28
anastasiakowaltchuck1507@gmail.com	9	25 лист. 12:28
anastasiaelaso96@gmail.com	11	25 лист. 12:30

Тести. Орфоепічна норма

docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdJgoeqfgtFO5Jx4LUYpIRt8qOcvGGHWkpWpNTKdzLwvblmqg/viewform

Електронна адреса *

Ваша електронна адреса _____

Прочитайте речення: Далеко (1) лунко оддававсь голос солов'я, (2) бриніла в ньому пиха (3) погорда пестуна (4) улюбленця густого (5) буйного лісу. Літеру "й" треба писати замість усіх цифр, ОКРІМ:

3

5

2

1

4

Правил чергування і/й дотримано в рядку:

вчений й винахідник, троянди і виноград

Додаток Д

«Корисні ресурси»

1. Сайт Олександра Авраменка – доцента Київського університету імені Бориса Грінченка:

[http://xn--80aafnzkijm.xn--j1amh/;](http://xn--80aafnzkijm.xn--j1amh/)

<http://ippo.kubg.edu.ua/ekspres-uroky>

Тут зібрано всі уроки відомого мовознавця Олександра Авраменка, які за своєю наповнюваністю відповідають деяким темам з української мови або ж можуть бути використані учнями з метою підвищення свого рівня культури мовлення.

2. Експрес-уроки української мови можна рекомендувати учням з метою ознайомлення конкретного слововживання з подальшим обговоренням у GoogleClassroom. Можна запропонувати учням створити відеоролик за аналогією до уроків О.Авраменка і презентувати під час відновленого освітнього процесу, або прикріпити на платформі у дистанційному класі для обговорення. – «Лайфхаки з української мови», або Українська мова для дорослих і школярів: <https://edera.gitbook.io/laifhaki-z-ukra-ns-ko-movi/>.

Цей онлайн курс – спільна розробка EdEra та Освіторії. Він складається з 5 модулів, що налічують 16 тем, і триває загалом 5 тижнів по 4 години на тиждень. Форма подачі матеріалу – відео з лайфхаками. Також цей курс – хороший помічник для учнів старших класів, які хочуть успішно скласти ЗНО.

3. Кожен урок-лайфхак супроводжується робочими аркушами з завданнями для перевірки засвоєння знань і тестами. «Тренажера з правопису української мови»: <https://webpen.com.ua/>.

Зручний ресурс для вивчення та засвоєння мови з великою кількістю завдань для самоперевірки. Усі правила супроводжуються відеоуроками, а також численними онлайн-вправами. Якщо виникають складнощі з вибором правильного варіанта, можна натиснути кнопку «Підказка», і одразу запропонують відповідне правило. Кількість спроб необмежена. Крім того, постійно додаються нові завдання.

4. Безкоштовні відеоуроки з української мови та літератури
<https://www.pedrada.com.ua/news/3769-qqn-16-m6-15-06-2016-bezplatnvdeourokiz-ukransko-movi-ta-literaturi>

5. Прокачай українську: усе для вдосконалення солов'їної
<https://studway.com.ua/vivchai-ukrainsku/>

6. Перелік слів із правильним наголосом до ЗНО-2020:
http://osvita.ua/test/advice/65116/?fbclid=IwAR1X5n1b59Wc0YnJoRtnVS_zRl9tw_0z8kqSLugD1lxkNHHf0x7AKb_ehs

7.

Аудіодиктанти:

https://svitlanashev.blogspot.com/2017/10/9_20.html?spref=fb&m=1&fbclid=IwAR2kSW8JhXMTieAnGwQ5EBkAzITko9PpJIQMewbvOwFV9A2yjVyprn-nQqkY

Додаток Е MyTestXPro

